ATEITIS

Nr. 10

MĖNESINIS
MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS

1929 M. SPALIŲ MĖNUO.

TURINYS.

Aleksys Dičpetris Kryžkelėj 353
P. Kapsainis Vienatvėj vienas 353
M. Svyriūtė (eilės) 354
Goethe Žvejas. Vertė A. Tyruolis 354
Benys Rutkus Meilės sapnas 355
Stasius Būdavas Kai ateina Aušrų Karalius 356
A. Vaičiulaitis Fotografija 356
M. Svyriūtė Trys rožės lapeliai 364
J. Eretas Friedrich Schiller ir jo „Giesmė apie Varpą" . . 371
A. V. Kaip mūsų vadai gyvena. Pas prof kan. Pr. Kuraitį 376
J. Tininis Kalbėjimo menas 379
J. Ambrazevičius Kaip romaną sukūrę... mokiniai 381
Stud. Vl. Viliamas Berlyno zoologiškas sodas 388
Aug. Raginis Vėlinių mintys 392
A. T. Ugnies Žemė ir jos gyventojai 394
Vl. Viliamas A. a. stud. Petras Dausa 396
P. Striupas Ar atsimeni? (eilės) 397
M. Linkevičius Tarp žiedų (eilės) 397
J. B. Šventaduobė 397
K. Vienuolis — žvėrių ramdytojas 398
Mat. J. Vieno genijaus nežinoma gyvenimo sritis 399
Indėnų pasakos 401
Apžvalga 402
Juokų terbelė 407
Mūsų veikimas 408
Koresp. Ką šneka ateitininkų spaudos administratorius? 414

„Ateities" Redakcijos ir Administracijos adresas: Kaunas, Laisvės Al. 3. Tel. 26-76. Darbo valandos 11—15.

„Ateities kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 8 lt., pusm. 4 lt. Užsieniuose: metams 20 lt., pusm. 10 lt. Atskiras numeris 1,75 lt.

Visos kuopos ir atskiri prenumeratoriai, kurie dar esate skolingi „Ateičiai" už pirmąjį ir antrąjį š. m. pusmečius, malonėkite savo skolas kuo greičiausiai atsilyginti ir tuo palengvnti Adm-jai tolimesnį „Ateities" leidimo darbą!

Moksleiviams žinotina

M. RAČKAUSKO C. Juli Caesaris belli Gallici liber III 4—
« « Titi Livi ab urbe condita liber XXI 5,50
« « Romėnų Senybės 6,—
Vl. KULIEŠIO Medžiaga lotynų kalbos sintaksės pratimams 4,50
Inž. K. ŠAKENIO Fizikos vadovėlis I 4,50
« « « « « II 3,50
« « « « « III 5,50
St. KUZMINSKO Buhalterijos kursas 4,—
Prof. POKROVSKIO Kosmografijos vadovėlis 7,50
M. GUSTAIČIO Stilistika 5,80

„DIRVOS" B-VĖ Knygoms leisti

KAUNAS, Laisvės Alėja 80.
MARIJAMPOLĖ Dr. Basanavičiaus aikštė 14

Ar tikėjo žymiausi pasaulio mokslininkai?

Atsakymą į tą klausimą pačių tų mokslininkų žodžiais rasi prof. V. Šilkarskio brošiūroje.

„Ateizmas ir mokslas"

I. Atviras laiškas D-rui J. Šliupui. II. Tikinčiųjų mokslininkų katalogas. III. Keletas žodžių „Liet. Žinių" slapukams. IV. Tolstojus ir Vladimiras Solovjovas. Brošiūros kaina 1 lt. Galima reikalauti visuose knygynuose. Ši knygelė įsigytina visiems, kas nori atremti netikusius laisvamanių priekaištus tikintiems.

„RYTĄ",

vienintelį katalikų dienraštį, skaito visi lietuviai inteligentai ir šiaip jau prasilavinę žmonės, nes jisai lygiai visiems įdomus.

O tu „Rytą" ar skaitai?!

Prenum. kaina met. 50 lit. mėn. — 5 lit. pusm. — 25 lt.
Adr. Kaunas, Duonelaičio g. 24.

Kam rūpi tautos gerovė, sveikata ir kultūra,
tas teskaito vienintelį Lietuvoje populiarų mokslo, sveikatos ir blaivybės žurnalą

„SARGYBĄ"

„SARGYBA" pusei metų kaštuoja tik 3 litai. Priedai: kalendorius ir loterijos bilietas.
Adresas: Kaunas, Liaudies namai, „SARGYBOS" administracija.

Pritrūkome

1924 metų „Židinio“ 1 Nr. ir šių, t. y. 1929 m., 3 Nr. Visus, kas tų n-rių turi atliekamų ar jiems nereikalingų egzempliorių, prašome grąžinti **„Židinio“ Administracijai, Kaunas, Laisvės Al. 3.** Už grąžinamus egz. bus atsilyginama arba, pageidaujant, pakeičiama kitais sąsiuviniais.

Visi šiandien skaito įdomiausius romanus ir beletristikos veikalus, kuriuos išleido

„Švyturio“ Bendrovė.

1. Jules Verne KAPITONO GRANDTO VAIKAI. Keturi tomai. Kaina po 2 lt. 70 cnt. tomas.
2. Mayne Reido NELAIMĖS ŽENKLAS. Jūrų romanas. 187 p. Kaina 2 lt. 50 cnt.
3. Mayne Reido RAITELIS BE GALVOS. Romanas. 192 pusl. Kaina 4 lt.
4. Mayne Reido BALTAVEIDIS VADAS. Romanas. 232 p. 5 lt.
5. M. Reutt LIETUVOS ŽYGIAI. Vertė P. Vaičiūnas. Istorijos apysakos: Vaidevutis, Mindaugas, Gediminas, Du broliai: Kęstutis ir Algirdas. Apysakos labai įdomiai parašytos. 285 psl. 6 lt.
6. H. Ridder Haggard KARALIAUS SALIAMONO KASYKLOS. Apysaka. Tilžė. 1923 m. 258 p. Tinka vidurinių ir aukšt. mokyklų knygynams., Šv. Darbas“ 1926 m. 4 nr.

Visas tas knygas galima parsisiųsdinti iš „ŠVYTURIO“ BENDROVĖS, (Kaunas, Kęstučio g. 36, Tel. 232) arba reikalauti jų visuose knygynose.

120.000 litų gali laimingu atveju išlošti nusipirkęs dvigubą bilietą (pamatinės ir paralelės loterijų)

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus **XVI loterijos**

kuri prasidės ***1929 m. gruodžio m. 4 d.***

PATARTINA ĮSIGYTI BILIETŲ NEATIDĖLIOJANT.

Daug laimėjimų. Viso 14.000 laimėjimų sumoje **Lt. 972.900.**

Bilietai parduodami: Raudonojo Kryžiaus Loterijos Valdyboj Kaune, Laisvės al. 35, pašto įstaigose Kaune ir provincijoj, bankuose ir pas agentus. I-os klasės bilietų kaina: $^1/_1$ — lit. 10,—, $^1/_2$ — lit. 5.—, $^1/_4$ — lit. 2,50.

Trumpas linksnių mokslas,

parankiausias lietuvių kalbos mokytojo P. BŪTĖNO pagal Šv. Ministerijos programą paruoštas linksnių mokslui eiti vadovėlis. Kaina 2 lt. Sukrauta „Vyties“ B-vės knygyne Kaune. Reikalaukite visuose knygynuose.

Mažiau kalbos klaidų darysi pasiskaitęs V. KAMANTAUSKO „Kalbos netaisyklingumų ir barbarizmų žodynėlį.“ Kaina 2 lt. Gaunama visuose knygynuose.

Šio n-rio kaina 1 lt. 75 cnt.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

Nr. 10 1929 m. spalių mėn. XIX

Aleksys Dičpetris

Kryžkelėj

Beržai dainuoja apie laimę,
dainuoja gluosniai, uosiai:
baltų lelijų, rožių kaime
tave aš pamyluosiu!

Dienas naktis motorai ūžia,
gailiai sirenos verkia. —
— Tu pamiršai mane, bernuži,
juodų šešėlių parke.

Palikom kaime mes matušę
dainužėj jos išaugę, —
o argi tu svetur palūši,
berneli, broli, drauge? —

— Žinau, kur mano saulė švito,
tik nežinau, kur leisis —
ar čia sulauksiu naujo ryto,
ar dar toliau išeisiu... —

P. Kapsainis

Vienatvėj vienas

Kodėl pirkia tamsi ir pelenai išgesę,
Neklauski, sese.
Iš skausmo ašarų akyse
Neišskaitysi.

Kam langas be gėlių, visi keliai užsklęsti,
Ar verta spręsti?
Lūpose surakintas žodis.
Tau neparodys.

Neženk, žmogau, į vidų, nebaldyk durų —
Svečių nežiūriu.
Paliki tarp keturių sienų
Vienatvėj vieną.

Kapų tyla visur ir jokio aido
Namuos palaido.
Tik laikrodžio rodyklė slenka
Į buitį menką.

O pats į juodą skraistę įsivėlęs,
Kaip tas šešėlis,
Kenčiu už tūkstantį šiandieną,
Už vakar dieną.

M. Svyriūtė

* * *

Atvažiavus pasakysiu —
Kaimas rudeniu alsuoja.
Baltų astrų tau suskinsiu,
Atvažiavus pasakysiu —
Pirmos šalnos juos bučiuoja.

Prisimerkę lapai snaudžia,
Saulė šypsos neblaivi.
Baltą rūbą žemei audžia.
Žemė vėsta, žemė snaudžia,
Skęsta dienos ilgesy...

O kaip meilė, jei paklausi,
Nepakeldamas akių,
Pasakysiu tau į ausį,
Mylimasis, jei paklausi, —
Jai meldžiuosi, jai tikiu...

Goethe

Žvejas

Ir ošia vandens ir banguoj',
Ir sėdi žvejas ten ramus;
Ir žiūri meškerėn ties juo,
Užslėpęs neramius jausmus.
Ir sėdi jis, ir klauso jis,
Kaip skirias vandenys šalin,
Ir pro sujudusias vilnis
Undinė išneria aukštyn.

Dainavo jam, kalbėjo ji:
„Žmogau, kam savo gudrumu
Vilioji man vaikus, vedi
Tu juosius pražūties keliu?
Ak, kad žinotum, kaip gražu
Žuvytei būti čia dugne,
Žemyn tu koptum pamažu
Ir pasilsėtum pas mane.

Atsigaivina vandeny
Ir saulė su mėnesėliu,
Ir daugel sykių gražesni
Iškyla iš vėsių vilnių.
Netinka tau dangus vaiskus,
Vandens išmaudytas skaisčiai?
Nejau į amžinus rūkus
Nekopsi tu linksmai, grakščiai?"

Ir ošia vandens ir banguoj',
Juos siekia koja jo basa;
Širdis taip pildos jausmu tuo,
Kur — meilės palaima visa.
Kalbėjo jam, dainavo ji,
O jis tik nyko sūkury:
Čia traukė ji, čia skendo jis —
Ir niekas jojo nematys.

Vertė *A. Tyruolis*

Benys Rutkus

Meilės sapnas

Išbrido taškydamos saulė iš ežero... —
Tą sapną, Dieve — atmenu...
Perdaugel! perdaugel! Nebuvo verkt ašarų —
Nugrimzdau laimėn akmeniu...

Ir pirmąsyk šventa saulėtaka
Nužėrė sielą pazaru...
Ir akys apraibusios liepsna: mylėti ką
Prie laimės aukso ežero...

Ir pirmąsyk juokdamos, žiedais išmargintas
Miniu būties kryžiavimus...
Ir giedu lyg pasakoj — po vėtrų darganų, —
Koks meilės sapnas žavimas!

Stasius Būdavas

Kai ateina Aušrų Karalius . . .

Kristau Karaliau!

Nedrąsios aušros žvalgos pro miškų kraštus —
Šiandieną jų karalius žemę jau apskleis,
Ir debesys, sustingę lūkesiuos, krutėti bijo,
Nes į klaikumas palaiminta šviesa ateis...

Tos vėliavos, nurimusios, dar vėjų nesiprašo,
Su juostomis pasvirusios palaiminimo ilgis;
Su vėliavom kartu ir širdys linksta, svyra —
Kol Aušrų Karalius jas Išganymu pavilgys...

Sesut, šiandieną Kristus mums pavasarį atneš,
Maldų žiedais iš naujo mūsų širdys kais;
Širdy pavasaris, kaip rytmetis kvapus, dainuos —
Šiandien jaunystę aptaisysim dvigubais džiaugsmais...

Tarp Viešpaties delnų žemelė mūsų sukas,
Prie balto kryžiaus nuodėmių tik pelenai:
Viešpaties kančių laše sutirpo žemės aistros,
Viešpaties kančioj tu amžiną Saulėtekį radai!

Palaimintom Padangėm meldžias tūkstančiai varpų,
Į palaimintas Padanges milijonai meilių nuplasdeno.
Ir mes, sesut, nulinksime palaimintom Padangėm
Juk ir mums širdis šventus ilgėjimus lukštena!..

A. Vaičiulaitis

Fotografija

Ona Šuklienė, uždėjusi ranką ant siuvamosios mašinos ratelio, pažiūrėjo pro langą. Prieš save ji matė ūkanotus laukus, palšą dangų ir nuo stogo sunkiai krentančius vandens lašus. Toli, gale kelio, miglose pasinėręs šūkavo kaimietis, ragindamas arklius, kurie sunkiai traukė purvyne nuklimpusį vežimą. Viskas viskas — triobos, pievos, beržynas, žmonės, paukščiai, baigiančios vysti gėlės — skendėjo pilkume, niūriam, nepaguodžiančiam.

Pirkioje lopšyje pravirko jaunutė gyvybė. Ona atsikėlė ir nuvargusi priėjo prie kūdikio. Jos veidas nušvito džiaugsmu ir laime. Ji net didžiavosi ir sakė:

— Mano Stasiukas nebus prastas žmogus. Jis dabar jau taip gudriai moka šypsotis, mano angelėlis.

Vaikas, pamatęs motiną, įsmeigė į ją nejudrias akutes, prasižiojo ir stengėsi gležnas rankutes pakelti. Ji pasilenkė prie lopšio ir, žiūrėdama į Stasiuką, vėl paskendo mintyse. Ji galvojo apie savo vyrą, išėjusį į frontą ir dar nemačiusį sūnaus, apie karą, apie savo vienatvę, apie nelaimes, užgulusias žmones.

Šv. Morkus. Medinė statulėlė.
Iš Čiurlionies galerijos tautodailės rinkinio.

Tuo tarpu lauke, ties pirkios durimis, sustojo žmogus ir, pakėlęs nubrūžintą šluotą, pradėjo valytis dumblu aplipusius batus. Paskui jis pasitaisė kareiviška uniformą ir pasibeldęs įėjo į kambarį.

Šuklienė atsigręžė nuo lopšio ir pažiūrėjo į ateivį, išsyk jo nepažindama. Tik po valandėlės ji nustebusi šūktelėjo:

— Samanų Juozas! Koks svetelis! Iš kur gi iškritai?

— Atostogų parvažiavau, — kalbėjo Juozas sėsdamasis ant uslano, nuo kurio dulkės prikyšte ji nušluostė.

Samanų Juozas seniau buvo mokęsis gimnazijoj, bet dar gerokai prieš karą metė ją, nieko neišmokęs, nieku nepa-

gudrėjęs, kaip pats mėgo sakyti. Vėliau jį pašaukė į kariuomenę ir, karui stojus, nugrūdo į Karpatus.

— Mano Petras rašė, kad judu vienam pulke tarnaujat. Gal matėt jį?

— Gana dažnai, — atsakė Juozas.

— Kaip jis laikosi? — pasiteiravo ji ir pajuto, kad su tuo klausimu neramumas į ją įsiskverbė.

Nors nelabai seniai ji gavo vyro laišką, bet per tą laiką Dievas žino kas galėjo ištikti. Ji bijojo, kad tik neišgirstų nelaimingos žinios apie jį, kad tik nepasakytų, jog jis nesveikas, sužeistas, o gal ir...

— O, Petras dar puikiau atrodo, negu namie, — tarė šypsodamasis svečias. — Jei taip dažnai neminėtų jūs vardo, sakytum, joks rūpestis jo neslėgia.

— Garbė Dievui, — atsiduso Ona. — Aš visados taip bijojau dėl jo.

Paskui ji nuėjo į virtuvę ir, užkūrusi ugnį, ėmė rengtis kuo svečią pavaišinti. Duris paliko praviras, kad galėtų šnekėtis.

— Ar nežinai, gal ir mano vyras parvažiuos? — paklausė ji, čirškindama mėsą.

— Nežinau. Gal kartais. Bet dabar sunku, nes...

Čia jis nutilo, nenorėdamas ištarti žodžių, kurie jai neramumą didintų. Bet ji nugirdo ir tarė:

— Kas? Tave paleido ir jį galėtų...

Į klausimą Juozas neatsakė: būtų turėjęs sakyti, kad rengiasi prie didesnių mūšių. Moteriai kalbėti apie didelę ugnį, kai jos vyras kareivis, reikštų dar daugiau pastūmėti ją į neviltį, į nusiminimą, sumažinti jos paguodą.

— Mane paleido, kad buvau sužeistas... Tiesa, nesunkiai... Pasigydyti, pasilsėti...

Ji sunešė valgius į stalą ir pati atsisėdo priešais svečią. Ji ragino, kad jis valgytų, pati gnaibė duonos trupinius ir žiūrėjo į jį galvodama, kad ir jos Petras dabar panašiai apsirengęs, trumpai nukirptas, kareiviškų diržu suvaržytas. Staiga ji, kažkokios minties užklupta, suplojo delnais ir beveik nusigandusi sušuko:

— Sužeistas buvai, Viešpatie tu mano! Kaip ten atsitiko?..

Ir ji klausinėjo, norėdama žinoti visus pavojus ir tai, kaip fronte prižiūri ligonius. Jai rūpėjo išsiklausti, kaip būtų su Petru, jei jis į tokią nelaimę patektų.

Tuo tarpu Onos dėmesys nukrypo į vieną atsineštą Juozo daiktą. Buvo tai pailga, juoda dėžutė, su pasaitėliu — į ranką paimti.

— Ar šovinius joje laikai? — tarė ji, pridėdama pirštą prie dėžutės.

Jis nusijuokė.

— Ne! Ką čia vaikščiosi pas ramius žmones su šoviniais.

— Tai kas?

— Fotografijos aparatas. Besimokydamas tik vieno daikto išmokau — fotografuoti. Dabar nešiojuosi ir nutraukiu įdomesnius radinius.

Jis apsidairė po kambarį ieškodamas, ką galėtų nufotografuoti. Jo akys sustojo ties vaiku, kuris snaudė. Juozas žinojo, kad nudžiugs motina, jei pasakys:

— Vaiką! Vaiką nutrauksiu...

Ji buvo sužavėta. Jos akyse nušvito dėkingumas. Ji priėjo prie lopšio, pamatė, kad Stasiukas miega, ir atsisukus klausiamai pažiūrėjo į Juozą, ar žadinti mažąjį, ar laukti, kol pats pabus.

— Tegu miega, — atsakė kareivis.

— Tegu miega, — pakartojo ji ir pažvelgė pro langą.

Lauke skirstėsi miglos. Vidurdienio saulė, prasimušusi pro storus, vilniuotus debesis, neaiškiai nušvietė pievas, blizgėjo švininiu atspindžiu kelio purvyne ir balose. Beržų viršūnės skendo tankiose miglose.

Saulė atrodė be spindulių ir tokia tolima, žemei svetima.

Vaikas, pajutęs daugiau šviesos, pramerkė akutes ir susiraukė, verkti norėdamas. Motina jį paglostė, pasūpavo, ir jis neverkė.

Dabar tai buvo didelis darbas! Kiek triukšmo ir darbo, kol Stasiuką sušukavo, kol jį gražiai aprengė, mėlynu kaspinu apjuosė! Paskui pastatė vidury kambario krėslą, jame padėjo priegalvį, o ant priegalvio, kaip ant sosto, pasodino vaiką, kuris dar nepajėgė tiesiai laikytis ir dribo.

Pagaliau pasirengė. Juozas paėjo atbulas nuo krėslo. Motina, lyg per labai iškilmingas apeigas, stovėjo rankas pamaldžiai ant krūtinės sudėjusi, žiūrėjo tai į vaiką, tai į aparatą, kuris staiga trakštelėjo.

— Jau, — pasakė Juozas.

Ji atsiduso ir paėmė vaiką.

Kai svečias rengėsi eiti, ji paklausė, kada jis ketina išvažiuoti ir ar negalėtų paimti Petrui laiško.

— Kodėl ne.

* * *

Vakare, prie rūkstančios lempos, ji rašė. Buvo tai sunkus, varginąs darbas. Ji turėjo daug ką pasakyti, bet nemokėjo tai raštu išreikšti. Ji badė surūdijusia plunksna rašalinės dugną, braukė tirštą rašalą į bonkutės kakliuką.

Ji rašė. Vienų viena nuvargusi.

Mano Brangusis,

Sveikinu Tave nuo savęs ir nuo visų pažįstamų. Tuo tarpu, ačiū Dievui, esame sveiki ir gyvi — aš ir tavo visi draugai. Ir Tau trokštam viso gero. Pas mus tokios naujienos: buvo susirgęs Jonas Kumšteika ir vos nenumirė. Jurgaičių visos avys

iškrito. Kaime pradėjo vaikai sirgti. Aš labai bijau, kad liga Stasiuko nepaimtų. Bet jis nesirgs. Kad matytum, koks jis didelis ir gudrus. Akytėmis šaudyte šaudo. Pamatysi, į kokius vyrus jis išaugs. Ir nerasi gražesnio vaiko už jį. Tiesiog kaip angelėlis. Nežinau, ką daryčiau, jei jo netekčiau. Bet jis niekad nesirgs ir visados su manim bus, kol aš gyvensiu. Man tuo tarpu gerai. Darbo dar turiu. Ir sveika jaučiuosi. Ir laukiu, kada Tu sugrįši. Laukiu laukiu per dienų dienas ir negaliu sulaukti.

Tegu Tave Dievas saugoja ir gyvą namo parveda.

Ona.

* * *

Praėjo daug dienų. Žmonės gimė, kovojo ir mirė. Ir džiaugsmo ir liūdesio spinduliai sklaidėsi visoj žemėj. O kas žino, ką pasieks tas juodai apvadžiotas laiškas? Kas pasakys, ar vieną apsiniaukusį rudens vakarą seniūnas nepasibels į Onos Šuklienės duris, lyg ko bijodamas peržengs slenkstį, pats susigraudinęs paduos jai laišką, pažiūrės į išsigandusią moterį, paglamžys rankose kepurę, sumikčios „tokia Dievo valia, ką padarysi", atbulas prieis prie durų, spruks į lauką, pirkioj palikęs jauną našlę, nelaimės apsvaigintą, vieną visam pasauly, sielvarte paskendusią, tamsios nakties, ilgos ir paslaptingos nakties apsuptą.

Ona Šuklienė gavo juodai apvadžiotą laišką. Jis užmuštas Karpatų kalnuos. Kas tie Karpatai, kur jie yra? Jis palaidotas netoli miestelio, kurio vardas labai keistai skambėjo jos klausai. Ar toli tas miestelis, ir koki ten žmonės?

Iš pradžių Ona bijojo galvoti apie vyro mirtį. Ne, ji netikėjo, atkakliai netikėjo. Tai melas, viso pasaulio melas prieš ją! Jis jai buvo gyvas. Protarpiais jai net pasirodydavo, kad Petras vaikščioja aplink pirkią, atneša malkų į virtuvę ir štai tuojau įeis į kambarį. Ji sėdėjo ir laukė jo, kaip laukdavo seniau, šventomis dienomis, iš bažnyčios pareinant. Ji kovojo, kad tik neįsileistų į savo galvą mintį, jog jis miręs. Ji pati sau melavo ir sakė, kad jis sugrįš, kad vėl abu gyvens po vienu stogu, džiaugsis laimės ir kentės sielvarto dienomis.

Tačiau mintis, kad jo šiam pasauly nėra, glūdėjo joje ir vis giliau šaknis leido, ardydama jos nekaltą melą sau pačiai. Bet nelaiminga moteris nenorėjo pasiduoti. Ji užsispyrusi, lyg kūdikis kartojo sykį, dešimt, šimtą sykių:

— Ne, jis neužmuštas. Jis tik sužeistas!..

Ir jos galva neišmanė, kaip pasaulis gali tokią didelę neteisybę padaryti — atimti iš jos vyrą, kurį ji mylėjo, kaip gali ją vieną palikti. Ne, ji negalėjo to suprasti, ėmė abejoti, kas yra šioj žemėj teisybė ir kas melas.

Gavus žinią ji nemigo visą naktį. Ji net užmiršo vaiką, pačią save ir visus žmones. Jai išnyko visa tikrovė, ir liko ta viena mintis, su kuria ji kovojo, — kad jos vyras miręs.

Kitą dieną ji pasijuto išvargusi, nugalėta, sutriuškinta. Ji jau negalėjo kovoti, nepajėgė sau meluoti, tik kartojo:

— Jis miręs, jis negyvas, jis užmuštas

Ji neverkė. Ašarų trūko tokiai didelei nelaimei apverkti. Tik sėdėjo išbalusi ir jautė, kad per vieną naktį paliego, kad jos gražus veidas nuvyto, susiraukšlėjo. Ji net ėmė galvoti, jog niekas jos su šiuo pasauliu daugiau nejungia, kai pravirko vaikas ir ją iš sustingimo pažadino.

Ona pripuolė prie lopšio, apsvaigusi prispaudė prie krūtinės kūdikį sakydama:

— Tu dar man likai. Tavęs nieks neišplėš. Nedrįs ir nepajėgs man tavęs atimti.

Ji supo jį rankose, nešiojo po kambarį ir vis šnekėjo. Ji pamiršo, kad pirkioj vėsu ir kad kūdikis vienmarškinis.

Stasiukas nesiliovė verkšlenęs. Tyliai, nelaimingai, lyg jausdamas užgulusią nedalią. Motina, norėdama jį suraminti, pakėlė ranką paglostyti plaukų, veiduko ir išsigando pajutus šaltą prakaitą ant mažulėlio.

— Kas tai būtų?—Ir ji bijojo toliau klausti. Nenorėjo, kad ateitų į jos galvą mintis, jog vaikas gali sirgti. Ji greitai jį nunešė į lopšį, šiltai apklostė ir norėjo pamaitinti. Bet Stasiukas nežindo, tik piktai raukėsi ir čiaupsėjo lūpytes, lyg ką kartaus burnoje jausdamas.

Susirūpinus vaiku valandėlę pamiršo vyrą. Jis vėl aiškiai prieš jos akis stojo, kai priemenioj kažkas ėmė apie duris graibstytis, ieškodamas sklendės.

Į pirkią įėjo žila, sulinkusi senukė. Ji net nepagarbino, tik iškeltomis rankomis puolė prie Šuklienės šaukdama ir raudodama:

— Martele, ką aš girdėjau! Ką žmonės šneka! Mano Petrelis vienturėlis užmuštas!.. Uj, u, uj...

Pamačiusi savo vyro motiną, Ona neišsilaikė ir pravirko. Pro ašaras, vis balsą keldama, jog pagaliau jos žodžiai buvo panašūs į šauksmą ir grasinimą, ji pasakojo:

— Motinėle, iš tikrųjų. Tokia nelaimė. Ir viena dabar likau. Ak, tu mano Dieve! Ką aš pradėsiu. Ir mažytis liko našlaitis, nematęs savo tėvo ir niekad jo jau nematys. Žuvo svetimam krašte, tarp nepažįstamų žmonių, toli kalnuose. Ir vienas gulės jis ten, ne tėvų žemelėj...

Jos, žmona ir motina, sėdėjo, viena antrą guosdamos, ligi ėmė temti. Užėjo naktis. Senutė viena bijojo eiti namo ir liko pas Oną nakvoti. Bet užmigti negalėjo, šnekėjosi apie Petrą ir ramino vaiką, kurs unkštė per miegus ir vis labjau prakaitavo.

Kitą dieną Stasiukas jau aiškiai sirgo. Motina, kaip galvos netekus, puldinėjo prie jo, šnekino, klostinėjo, supo, siūlė valgyti. Vaikas gulėjo apleipęs, susiraukęs ir greitai greitai alsavo.

grafija! Juodu traukė Oną į du skirtingus gyvenimus, kurių vieną ji gerai pažinojo ir jo vengė, o antrą tik neaiškiai nuvokė.

Ji stovėjo ilgai. Praeiviai žiūrėjo keistomis akimis į ją, kaip į kokią pamišėlę.

— Džiova, — tarė nesąmoningai ji.—Džiova, ko dar daugiau reikia...

Ji stovėjo mąstydama ir pati nejuto, kaip jos pirštai iš lėto perplėšė receptą.

Apsisukus ji nuėjo namo, jausdama neaiškų ir liūdną pasitenkinimą ir didelį nusilpimą.

M. Svyriūtė

Trys rožės lapeliai

Šviesi mėnesiena. Žemėje viešpatauja šventa tyla. Pasieniu bailiai slenka baltas moters šešėlis. Jos rankos nuogos, o kūną dengia baltas, lengvutis rūbas. Viena ranka ji laiko prispaudusi prie krūtinės juodą knygą, o kita atsargiai skiria pro lapus sau taką.

Štai ji įslinko į gėlyną. Netyčia rūbu užkliudė jezminų krūmą, ir krisdamos rasos pabudino visas gėles. „Joana, Joana!" sušnabždėjo jos atsibusdamos ir visos pakėlė nusvirusias galvas. Joana pridėjo pirštą prie lūpų: „Nutilkite, mano mylimos gėlės! Niekas neturi žinoti, kad aš čia su jumis". Joana bučiuoja visus žiedus — vilgo rasa pabalusias lūpas, lig pagaliau prieina prie gelsvai rausvos rožės krūmo, kuriame pražydęs tik vienas žiedas. Joana pasilenkė, jį pabučiavo ir atsisėdo prie krūmo.

„Kodėl taip retai mus lankai, Joana?" — tarė rožė. — „Mes trokštam nelaistomos, o rasa vos palaiko mūsų gyvybę. Pasiilgom mes tavo glamonėjimų ir tavo širdies pasakų..."

„O, gėlės, mano mylimosios gėlės... Širdies, kurios pasakų jūs klausydavot, trūko meilės bei džiaugsmo styga ir suvirpus nutilo. Krūtinėje įsirausė skausmas, o vakarais, kai krinta rasos, kosulys drasko ją. O gėlės! Kaip norėčiau mirti prie jūsų, su jumis... amžiams nurimti kvepiančiam pavėsy.

Šventa, neužčiuopiamo grožio naktie! Tavo tyloj svajonės skrisdamos numiršta ir nukrinta žemėn kaip užgesusios plėnys. Tavo tyloj amžiai gimsta, kelias praeitis ir blanksta dabartis...

Tavo tylai aš atversiu vieną karstą...

Tik tu viena, tyli naktie, mano ašaras skaitei, kai likimo kietos rankos jį amžiams užkalė. Atversiu ir pasisėmusi iš jo ašarų laistysiu pasėtus žemėje kryžius".

Joana atvertė juodą knygą: „Klausykitės, gėlės! Į jus prabils šis karstas. Tai mirusi mano širdies pasaką". Pasistiebė visos

gėlės ir sužiuro į atverstą knygą. „Joana, tai ne karstas, tik gyvo žmogaus paveikslas". „Viskas man numirę, mylimieji žiedai, viskas..."

O štai klausykitės:

19... m. birželio 5 diena.

Visur vasara. Už miesto žaliuojanti kaimai, darželiuose žolynai, o mieste dulkėtos gatvės, retos, nublukusios alejos. Kas man dulkės, kas man gatvės, kada sieloj palaiminta giedri vasara. Krūtinėje taip lengva, ten žydi raudonos kvepiančios tulpės. Tai tu, mylimasis, supi mane džiaugsmo jūroj! Ir kas jam galėjo pasakyti, kad aš be galo myliu žolynus. Jis pasakoja: „Vežiau tau motutės augintų raudonų tulpių. Atvežiau, bet neišdrįsau įteikti, kitaip tariant, tau kelią užstoti, nors ir su žiedais".

Man paklausus, kur jis padėjo tulpes, atsakė: „Jos ir dabar yra mano kambary, tik sudžiūvusios. Nuostabiai ilgai jos pas mane žydėjo".

Aš tylėjau, bet toji tyla be žodžių pasakė: Kaip gera toji motutė, kuri užaugino šį melsvaakį sūnų. Jis brangesnis už tulpes....

19... m. birželio 23 diena.

Rytoj išvažiuoju visai vasarai... Tik tiek lūpomis tegaliu pasakyti, o širdis kalba toliau: „Mylimasis! manęs laukia žieduotos pievos, laukia siūbuojanti rugiai, laukia darželio gėlės. Tik tavęs, brangusis, ten nebus! Nuvysiu, lyg tos tulpės, mirsiu ilgesiu, jei tu neatlankysi". Išdavikės ašaros jau kabo ant blakstienų; bet dabar vakaras. Jis gal nematys. O jei pamatys, sakysiu — rasa užkrito. Tas saldus ir kartus sudiev.

O Dieve! Juk ir jis nusiminęs! — Vogčiomis nubraukiau ašaras ir vėl linksma, juokiuos, kaip visumet. Bet jis, tur būt, suprato, jis sako: „Nenusimink, gerute. Juk tos gėlės sujungė dvi širdis, ir niekados jos neišsiskirs — ne, niekados!.. Kol beširdė mirtis paskirs danguje joms laimę". Jo akyse skausmas nepaslėptas: jos kalba mirštamo ilgesio lūpomis...

19... rugp. 2 diena.

Pro baltus beržus saulė keliasi. Žolėje spindi rasos. Jose maudosi pirmieji spinduliai. Mes vaikščiojam paupy. Mano kojos basos, plaukai išsitaršę. Aš tik spėjau atsikelti ir nuėjau į paupį. Netikėtai susitikau jį. „Svečiai pas mus taip anksti nesikelia" — sveikindama pasakiau. „Aš nemiegojau visą naktį. Aš laukiau ryto, laukiau tavęs... Argi miegoti mielosios tėviškėj?"

„Aš girdėjau, naktį lojo šunes", — pertraukiau jo žodžius.

„Tuomet buvo lygiai dvi", — sako jis. „Tai jie tave pažadino" — priduria užjausdamas.

„Ne, aš dar buvau neužmigusi".

„Tu, Joana, nemiegojai, tačiau nežinai, kad aš mintimi atėjau pas tave, klūpojau prie tavo lovos, klausiaus tavo alsavimo ir ilgėjaus paslėptų akių...

Ką gi tu, Joana, mąstei tuomet?"

„Aš tyliai su ašaromis meldžiaus į Aukščiausiąjį už tave, tavo artimuosius".

Jis giliai atsiduso. Pažvelgė tokiomis geromis akimis, kad aš norėjau apipinti rankomis jo kaklą...

Visą rytą praleidome kartu paupy ir sode. Baigėsi devinta valanda. Jis turėjo išvažiuoti. Nuėjom į daržėlį. Aš paėmiau jį už rankos ir privedžiau prie gelsvai rausvos rožės krūmo. Nuskyniau žiedą, kuris pražydo tik šį rytą: jaunas, kvepiantis, kalbantis, mylintis... Ištiesiau jam ranką su nuskintu žiedu. Jis suspaudė mano ranką ir pažvelgė pilnomis ilgesio ir meilės akimis. Nuo žiedo nuriedėjo didelė, sunki ašara. Aš be žodžių pakėliau į jį akis.

„Joana, rožė verkia mums atsiskiriant".—Nulenkėm galvas prieš ją, ir dvi sielos pravirko... Ant jo krūtinės virpėjo rožė.

19... rugsėjo 15 diena.

Praėjo ilgesnė negu visuomet vasara. Atvažiuodama atvežiau jam šalnos pakąstų jurginų ir astrų. „Štai atvežiau tau rudenį" — tariau paduodama gėles. „Dėkui, mano amžinoji vasara. Rudens šalnos nepasieks mano širdies ir neužgaus tavęs, o vasara..." Ir bėgo dienos — aukso dienos: nenuperkamos, nevagiamos, nepamainomos. Šiltas ir vėjas ir lietus, šypsos geltoni lapai. Visas ruduo mums šypsos. Tolumoje žieduota ateitis, prie šalies mylimasis...

19... vasario 10 diena.

Sekmadienis. Saulėje blizga sniegas. Po pamaldų susitikome. Jis pasiūlė nueiti į kalnus. Aš mielai sutikau. Einame tvirtai susikabinę rankomis, lig kelių brendame sniegą, o juokas, ta nekalta paguoda apkerėjo abu. Aš sukaitau, pavargau. Dar belieka užlipti ant vieno kalnelio. Tik žengiau žingsnį ir įsmukau į sniegą, — matyt, būta griovio. Jis paėmė mane kaip kūdikį ant rankų. Aš apkabinau abiem rankom jo kaklą ir žiūriu į mylimas, atviras akis. Pernešė, pastatė kitoje griovio pusėje. „Pailso vargšelis" — tariau kalbindama pati save.

Užlipome ant kalnelio. Žvalgomės. Aplink vien balta, ir blizgantis sniegas net akis merkia. Mes tik mažučiai vaikai sniego jūroje. Ir nuotaika lengva kaip tas sniegas. Jis žaidžia mano šaliku, uždengia akis, tai vėl į jas pasižiūri. Širdyse ta pati žieduota vasara...

19... gegužės 28 diena.

Šiltas pavakarys. Saulutė dar gana aukštai. Aš tik viena namie, nuobodžiai žiūriu pro langą. Kažkas smarkiai suskambino.

Priėjau prie durų — atidariau. Stovi jis su aparatu ir savo geriausiu draugu. Nesitverdama džiaugsmu įtempiau juos į kambarį. Jie nė nesėda, tik prašo rengtis ir eiti pasivaikščioti už miesto. Man užmiestis visai netoli: tik pereiti pusę kilometro, persikelti per Nemuną. Kitoje pusėje pieva, netoli jos pušynas. Suskubom. Sėdomės visi į valtį ir jau užmiesty. Aparatas veikia, — jie džiaugiasi gražiomis nuotraukomis. Man jos mažiau rūpi, kol jis dar prieš akis: „Sėskit judu ant pievos" — sako jo draugas. „Ši nuotrauka bus tikrai idiliška". Sėdomės. Aplink kvepia balti dobilėliai — šaiposi geltonos pienės; kiek toliau ošia pušys.

Einam visi per mišką. Jie kalbasi apie šaudymą, medžioklę. Apie tai aš mažai nusimanau. Tačiau man gera. Jie abu taip artimi, abu rūpinas, kad aš nepaslysčiau ar uodai nesukąstų.

Nei iš ten nei iš šen iškilo debesys. Pradėjo lyti smarkus lietus. Mes nesustojame. Einame dainuodami per mišką, nes jau saulė suspėjo nusileisti. Vanduo laša už apikaklės — sieloje giedra, giedra...

19... birželio 15 d.

Jau pusė valandos, kai baigiau savo kuklų tualetą, užsidėjau naują skrybėlaitę ir, žiūrėdama į laikrodį, nekantriai laukiu penktos valandos. Dar paliko dešimt minučių, ir aš pamatysiu jį — mano viltį, mano džiaugsmą. Tu nežinai, brangus, kaip man tamsi ta diena, kurioj tavęs nematau. Neapsakomai mane kankina tavo darbo perteklius. Bet ši diena viską atpirks!

Jau lygiai penkios — išėjau į gatvę. Jo dar nėra; matyt, užimtas, pavėluos... Vaikščioju — širdis dreba dėl kiekvienos minutės. O jei neateis! — skverbiasi mintis, ir vis didesnis nerimas graužia širdį. Štai jis! Ateina lėtais žingsniais, galvą nuleidęs nusiminęs. Su džiaugsmo ašaromis akyse jį pasitikau. „Atleisk, pavėlavau truputį" — sako jis. „Tai nieko, aš būčiau laukusi net pusę valandos. Bet tu toks nusiminęs — kodėl?" „Aš gi sakiau, kad labai užimtas tarnybiniais reikalais, ir tik trumpą pasilsio laiką galiu skirti pasimatymams". „Tu be galo geras! O aš tave taip varginu... Bet tai paskutinį kartą. Palauksiu, kol tau reikalai sumažės, ir vėl būsim lygiai laimingi". Jis mano žodžių lyg ir negirdėjo, tik beprasmiškai žvalgėsi po gatvę. Norėjau kelis kart jam ką nors nuoširdžiai pasakyti, tačiau staiga gimęs nesuprantamas skausmas ant lūpų žodžius užspausdavo. Mažai kalbėdami, nepavaikščiojom nei valandą, kai jis sako: „Tenka jau tave palydėti į namus". „Kodėl taip trumpai, juk neseniai sakei, šiandien įstaigoj darbą baigęs". „Mat, aš pradėjau skaityti „Atalą" ir noriu šiandien baigti". Šiurpulinga srovė perliejo mano kūną, rankos ėmė drebėti. „Žinoma, tau netrukdysiu" — atsakiau. Priedurų priėjus pasiklausiau, kada susitiksime. „Kitą sekmadienį pas tave užeisiu" — tarė paduodamas ranką ir pasižiūrėjo į mane

pasigailėjimo ar nusikaltimo akimis. „Sudiev" — pasakiau vos girdimai, o akys prisipildė ašarų. Bet jis neatsigręžė, nematė..."

Tariant Joanai paskutinius žodžius, sudrebėjo rožės žiedas, ir nukrito žemėn vienas lapelis.

Joanos motina atėjusi prie lango patylomis žadina: „Kelk, dukruže, tave gaivina ryto saulė, o jos spinduliai jau sveikina mus".

19...birželio 30 d.

Štai ir sekmadienis. Nuo pat ryto sėdžiu prie lango — laukiu jo ateinant. Truputį liūdnoka, bet jis pratęs išlaikyti žodį. Reikia tikėtis — ateis. Šiandien nebus taip išvargęs, šaltas. Šiandien jis bus linksmas, nuoširdus, ir vėl mes būsim lygiai laimingi. Lietus lėtai tuksena į langą. Gatvėje pučiasi skėčiai.Žmonės skuba. Lėtais žingsniais, susimąstęs ateina jis. Vos pamačiau, sulaikiau kvapą. Antrąjį kartą jis į mane eina lėtais žingsniais; pirmiau visad skubėdavo. Bailiai atidariau duris. Jis stipriai pakratė ranką, nusišypsojo. Nusišypsojau ir aš: „Ar tu visai nebijai lietaus, kad taip lėtai vaikščioji".

„Jei taip į namus, tai skubėčiau... tai yra... pas tave manau ilgiau būti, išsidžiovinsiu. Juk žinau, kad tu visumet manim ir mano sveikata labai rūpinies".

„Neklysti, mielasis, jau aš tave sulytą taip greit neišleisiu ir su skėčiu palydėsiu lig pat namų. O dabar eime į salioną".

Salione tik mes du. Jis varto albomus, aš jam skaitau paskutinį „Ateities" numerį. Jis padėjo galvą ant mano peties, užvertė albumą ir kažką mąsto. Akyse man giedra, krūtinėje švelni šiluma. Baigiau skaityti. Glostau jo plaukus, kaktą ir vogčia lūpomis prisiliečiau jo plaukų... Jis pajuto, pasitraukė ir kažkaip keistai į mane pažiūrėjo. Krūtinėje pajutau aitrų skausmą. Suspaudė galvą. Girdžiu kaip tvinksi kakle ir smilkiniuose gyslos. Nusigręžiau į langą. Kurį laiką buvo slėgianti tyla. „Joana, man tai nepatinka" — pasakė po kelių ilgų minučių.

„Kaip aš turiu elgtis, kad tau patiktų?" — neatsigręždama paklausiau.

„Taip kaip visumet, tik be jokių kaprizų".—Tai sakydamas paėmė mano ranką ir pridėjo prie savo krūtinės. Pajutau plakant jo širdį — gerą, mylimą širdį... atsigręžiau, pažvelgiau drėgnomis akimis — jis buvo nusiminęs.

„Atleisk, tave įžeidžiau" — tariau drebančiu balsu.

„Nekankink manęs, Joana, taip baisiai! Geriau liepk man išeiti". Tai tardamas pakilo, suspaudė tvirčiau negu visumet mano ranką ir ėjo prie durų. Aš lyg proto netekusi stovėjau prieškambary atsišliejusi į sieną. Prie durų dar kartą atsigręžė, pažvelgė pilkomis akimis ir paskui save užtrenkė duris.

* * *

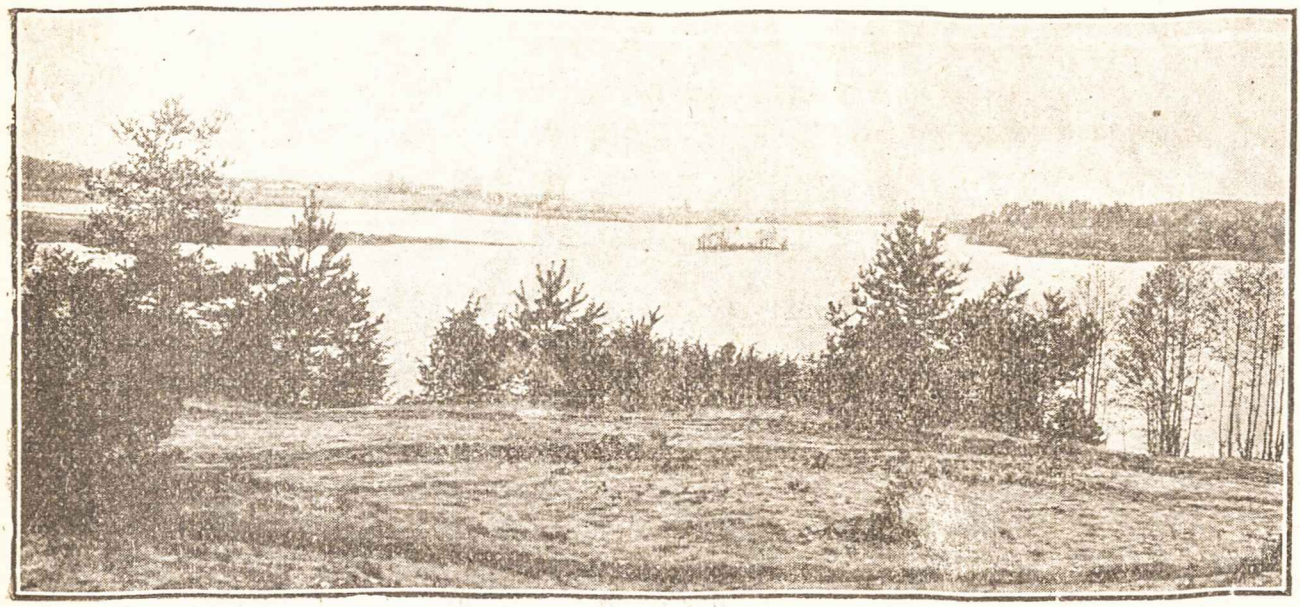

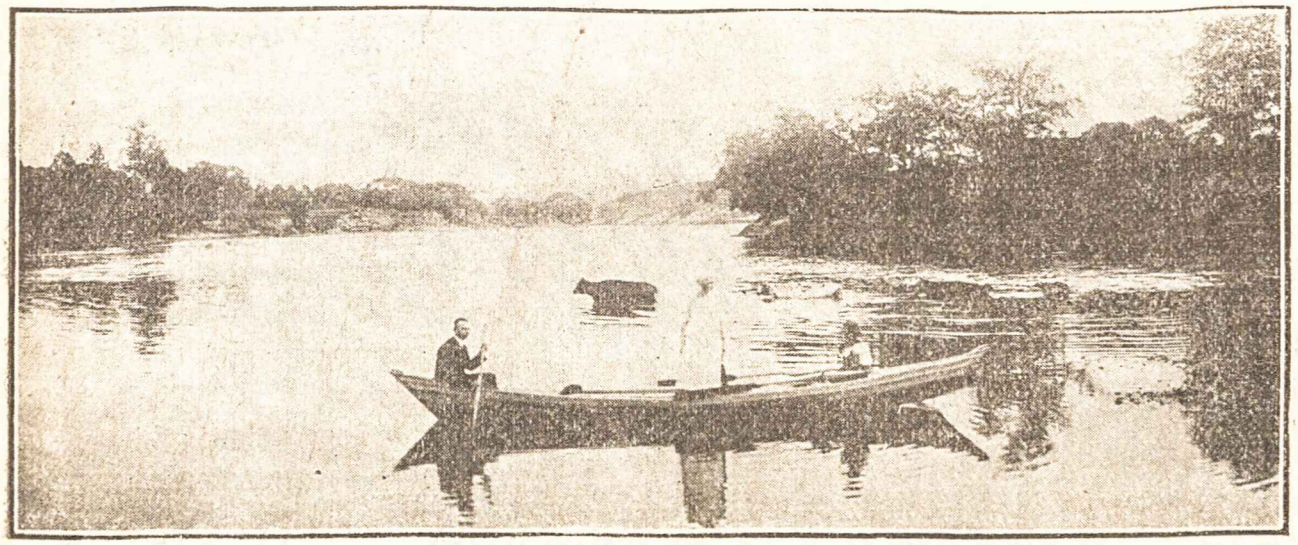

Vilniaus krašto vaizdeliai: 1) Kaltavėnų ežeras, Švenčionių apskr. 2) Neris už Vilniaus.

Po šių žodžių vėl sudrebėjo rožė, ir nukrito antras lapelis. Motulė atėjusi prie lango žadina: „Jau saulelė gerokai pakilusi, piovėjai seniai jau guldo pievoje pradalges, o mylimi tavo žolynai vysta, šalto plieno pabučiuoti. Eik, mieloji, bent atsisveikinti juos, kol išsidrąsinę spinduliai iščiulps jiems paskutinę gyvybę".

Joana skaito toliau:

19... rugpiūčio 5 d.

Jau trečia diena vaikščioju užtemusiomis akimis ir sąmone. Šiandien eidama į paštą prie durų netikėtai sutikau jį. Krūptelėjau, Jis maloniai pažvelgė ir mane sulaikė.

„Kur eini?" — tarė mane sulaikydamas. „Einu į paštą skambinti pas tave. Man skubiai reikalingas žodynas, kurį tau daviau paskolinus iš vienos ponios. Ji ko greičiausiai parcikalavo grąžinti". „Užeikim pas mane, paduosiu. Aš dabar turiu laiko, galėsim „radio" pasiklausyti"... Valandėlę svyravau, bet

nuėjau. Įėjome į kambarį. Kambaryje sėdi šviesiaplaukė, judriomis akimis mergelė. Ji sėdi laisvai atsilošusi į sofos atramą ir laiko ant kelių sunėrusi rankas. Jis supažindino. Ji paskubomis pasakė pavardę ir atsigręžė į jį. „Puiku! To dar netikėjau. Prižadėjai nuo trečios valandos manęs laukti, o dabar vos penkiomis malonėjai ateiti". — „Atleisk, bet juk tai turėjo įvykti rytoj!"

„O, mano mielas, to dar trūko. Pamiršti dieną, kurioj pats paskyrei pasimatymą". „Aš maniau, kad šiandien dar antradienis", pasakė jis patylomis. Ji kalba toliau: „Be to, aš laukti nesu pratusi — žinok tai visumet. Ir pasimatymams valandas dabar skirsiu aš, ne tu" — tarė trumpai, įtartinai žvelgdama į mane. Jis nuleidęs galvą tylėjo. Veide buvo išblyškęs raudonumas. Aš prašiau paieškoti žodyno. Kambaryje buvo nepakenčiama tyla. Jis spintoje ieškojo žodyno, tuo tarpu, kai žodynas gulėjo ant stalo. „Štai jis" — parodžiau pakėlusi nuo stalo. „Tai ir viskas — pasilik sveikas!" tariau paduodama ranką ir ėjau atsisveikinti ją.

„Dovanok, — tarė kreipdamasis į ją. Aš noriu palydėti viešnią: čia pat netoli, greit sugrįšiu". „Prašau — tarė svaidydama žvilgsnius į jį ir mane šviesiaplaukė mergaitė. „Dėkui" — stengdamasis šypsotis atsakiau. Į namus kelias trumpas ir žinomas". Svyruodama išėjau į prieškambarį, jis paskui mane: „Joana, atleisk... dabar Tau aišku..." Tai tardamas suspaudė rankomis sau galvą. Man buvo neapsakomai gaila jo.

Po šių žodžių sudrebėjo vėl rožė, ir trečias lapelis nukrito žemėn.

„Tai ir visa mirusioji širdies pasaka" — tarė atsidususi Joana. Nusiprausė ryto ašaromis visos gėlės, beviltiškai nusviro rožės galva. Joana paėmė nuo žemės tris rožės lapelius. „Aš jais pridengsiu šį karstą ir paslėpsiu jį neužmirštuolių jūroj" — tarė spausdama juodą knygą prie sunkiai alsuojančios krūtinės.

Ji pakėlė nuo žemės pilnas ašarų akis, kuriose taip stebuklingai spindėjo gyvybė, kad net saulė nustebusi užsimerkė.

Joanos lūpos prasiskyrė ir išsiliejo srovelė šilto kraujo. Kūnas suvirpo ir pasviro prie žemės. Nuogas rankas ištiesė ant rasotų razetų. Susiūbavo visas gėlynas, ir žiedų galvelės krūpčiodamos nusviro. Sušlamėjo rausvosios rožės krūmas, ir drebančio žiedo lapeliai visi lig vieno nukrito ant užgesusios krūtinės. Nusileido voras iš senos obels viršūnės ir prisegė prie Joanos blakstienų sidabro siūlus. „Kokia didelė plaštakė" — stebėjosi voras. „Ji nejuda — tur būt dar miega". Taip galvodamas jis tempė vis naujus siūlus, lig užtiesė išblyškusį veidą plonučiu šydu.

„Oi, mano rūpestėli! Ne prieš gera taip kietai miegi" — kalba po langu motutė. „Jau pusrytėlį seniai parūpinau, ir bitutės trečiąjį kartą iš lankų sugrįžo, o tu vis miegi ir miegi..."

J. *Eretas*

Friedrich Schiller ir jo «Giesmė apie Varpą»*)

Schiller'io gyvenimas ir kūryba. — Poeto dvasios raida. — „Giesmės apie Varpą" atsiradimas. — Kūrinio forma. — Kūrinio turinys. —Varpo liejimo darbo eiga. — Kūrinio kompozicija. — Užbaiga.

I. Trumpa Schiller'io gyvenimo ir kūrybos apžvalga.

1. Jaunystė (1759 -- 1785).

G y v e n i m a s. Schiller'is gimė 1759 m. lapkričio m. 10 d. Marbache, Württemberge. Tėvas buvo felčeris ir karininkas, vėliau pasiekęs majoro laipsnį. Motina (gimimu Elizabeth Dorothea Kodweiss) buvo pamaldi ir nuoširdi. Nuolatiniai tarnybiniai tėvo kilnojimai iš vietos vieton neleido jaunam Schiller'iui pastoviai ir ramiai mokytis. Nuo 1766 Ludwigsburge jis lankė vadinamą Lotynų mokyklą (Lateinschule); buvo pasiryžęs būti teologu. Su didžiausiu pamėgimu skaitė Bibliją, Luther'io (1483—1546) Paul Gerhardo (1606—76) ir Gellerto (1715—69) giesmes, ant kėdės atsistojęs mėgo sakyti pamokslus savo seselei ir jauniem draugam. 1773 m. sausio m. absoliutaus gimtojo krašto valdovo hercogo Karl Eugen įsakymu buvo komandiruojamas į jo įsteigtą „Militärische Pflanzschule", t. y., humanistinio pobūdžio gimnaziją, karo mokyklą ir iš dalies ir universitetą. Ten nuvykęs jaunas Schiller'is turėjo atsisakyti nuo savo taip pamėgto plano išeiti teologu, nes hercogas nė kiek neatsižvelgdamas nei į auklėtinio prigimtį, polinkius ir pamėgimus, nei į tėvų prašymus, jam liepė studijuoti teisę, o nuo 1776 metų—mediciną. Toj akademijoj, kuri 1775 m. buvo perkelta į krašto sostinę Stuttgartą, mokiniai buvo laikomi kariškoj drausmėj ir buvo griežtai atskirti nuo išorinio pasaulio, nes valdovas, norėdamas mokinius padaryti aklais savo įrankiais, nepageidavo kad naujos idėjos (pav., demokratijos) liestų juos. Nepaisant tokio atskyrimo už kinų sienos, laiko idėjos ir visos literatūrinės srovės skverbėsi vidun ir mokinių buvo entuziastiškai sutinkamos. Buvo skaitomi Rousseau, Shakespeare, Ossian, Goethes ir kitų veikalai. Schiller'is, Klopstocko uždegtas, visa savo jaunystės ugnimi ryžtasi parašyti epą „Moses". Toliau — metasi į Sha-

*) Schiller'is ir jo kūryba gimnazijoj įeina į bendrosios literatūros ir vokiečių kalbos kursą. Todėl tikimės, kad čia dedamas gerb. prof. Dr. J. Ereto straipsnis bus pravartus moksleiviams, ypač, kad gimnazijoj per vokiečių kalbos pamokas išeinama ir „Giesmė apie Varpą". Drauge manome, jog šis straipsnis nepraeis nepakėlęs skaitytojo estetinius jausmus.

Red.

kespeare'o glėbį. Nors griežčiausiai buvo uždrausta mokiniams sudaryti būrelius, jie, gundomi uždrausto vaisiaus, tyčia tokius kūrė, darė susirinkimus pasivaikščiodami, miške, ligonių kambaryje ir tuo būdu prieš despotizmą statė savo teisėtus, iš prigimties einančius, reikalavimus. 1780 m.iš mokyklos jis išleidžiamas savo dvasia ne tiktai nepalaužtas, o pasiryžęs su kaupu atsilyginti hercogui. Gauna pulko gydytojo vietą Stuttgarte. Bet darbas ir čia jam be galo nepatiko, ir dėl to stengėsi pasprukti iš despotiškų savo hercogo nagų. Už tą, kad be leidimo nuvyko į Mannheimą, kur buvo statoma jo drama „Die Räuber", buvo nubaustas dviejų savaičių areštu. Hercogas norėdamas jį parblokšti jam neleidžia susinešti su užsieniais ir pagaliau kaipo skaudžiausia pabauda — kurti! Toks žiaurus kišimasis į mėgstamiausią jo darbo — kūrybos sritį pagimdė jo sieloj sumanymą pabėgti. 1782 m. rugsėjo m., padedant draugui Andriui Streicher'iui, paspruko jis į užsienius. Viešėjęs Mannheime ir Oggersheime, priima savo jaunystės draugo Wohlzogeno motinos pakvietimą apsigyventi jos dvare Bauernbache prie Meiningeno Vidurinėje Vokietijoje, kur tarp kitko susipažįsta su knygininku Reinwaldu, vėliau tapusiu jo švogeriu. Metais vėliau — 1783. IX. 1 — dramaturgų jis kviečiamas į Mannheimą. Tačiau ta vieta jam ne visai patinka. Savimi, savo darbdaviu teatro direktorium Dalbergu ir pasauliu nepatenkintas, puola į didžiausią nusiminimą, iš kurio ištraukia jį visai jam svetimas žmogus, didelis jo poezijos mėgėjas, Saksonijos konsistoriato patarėjas G. Körner, kuris priėmė jį 1785 m. pavasarį į savo namus Leipzige ir vėliau Dresdene, kur iš viso išbuvo ištisus dvejus metus kaipo visų mylimas Körnerių svečias. —

K ū r y b a. Pirmieji kūrybiniai bandymai parašyti pietistine (religine protestantų) dvasia, pagal Haller'io (1708—77), Klopstock'o („Messias"!) ir kitų pavyzdžius. Šitą perdėm religinę nuotaiką nustelbė racionalistinė filosofija, kuria jis buvo persisunkęs, aistringas jo laisvės pamėgimas ir „Sturm und Drang" (Goethe, Lenz, Klinger ir t. t.) pavyzdys. Pirmieji jo eilėraščiai pasirodo jo paties leidžiamoj 1782 m. „A n t h o l o g i e". Jie pasižymi nesuvaržomu aistrigumu ir mažu formaliniu elementų paisymu, kuo jis pats tampa vienu iš aršiausių „audrininkų". Parašė ir keletą studijų, spausdintų žurnale „Rheinische Thalia", iš kurių pažymėtinas rašinys apie moralinę teatro naudą. Svarbiausia gi to laikotarpio kūrybos dalis — dramos. Visų pirmiausia — „D i e R ä u b e r" („Plėšikai"), parašė 18-tus metus eidamas slaptai po hercogo jungu mokykloje, dažnai gulėdamas (visai sveikas!) ligonių kambaryje, po kaldromis, prie menkos, smirdančios žvakutės šviesos. Tikra „audros ir veržimosi" laikotarpio išdava. Dideliausias jo laisvės pamėgimas išreikštas labai gyvu, ypatingai dramatišku vyksmu. Jausmų kupina drama vaizduoja laisvę pamėgusį, slidžiais keliais

einantį jaunuolį, kuris pagaliau supranta, kad žmogus laimės negali sudaryti kiekvienos tvarkos ardymu, o tik jos, tačiau protingos, gerbimu. 1783 m. pasirodo istorinė drama „Die Verschwörung des Fiesko zu Genua". (Fiesko sąmokslas Genuoje"). Kaip „Plėšikuos", taip ir čia ardoma esamoji tvarka, tik čia jau nebe brutalia jėga, o gudrumu ir apgaule. Garbės ir valdžios godus Fiesko galop pražudomas savo paties išugdytų jėgų. Kitoj dramoj „Kabale und Liebe" (1787) („Klasta ir meilė"), kurios pirmas vardas buvo „Luise Müllerin", sekant Lessingo „Emilia Galotti (1772), — socialinio turinio miestelėnų tragedijoj, puola jis suterštąjį dvaro fariziejišką gyvenimą (patį hercogą su savo gulovėmis) ir iškelia dorovingesnius savo (miestelėnų) luomo žmones.

2. *Schiller'is — mokslininkas (1785 — 1794).*

Gyvenimas. Gyvendamas pas Körnerius turėjo laiko ramiai patikrinti savo pažiūras. Jo neramumą numalšino draugystė su kilniais Körneriais, kurie blaiviai žiūrėjo į gyvenimą ir tvirtai sprendė jo pastatytas problemas ir išmintinga kritika vertino savo svečio kūrybą. Toliau labiau priartino jį prie realybės ir įpratino objektingiau ją įvertint. Susipažino su Kanto raštais, kurie išmokė jį griežtai, logiškai galvoti ir sugrynino ir pagilino jo estetikos teoriją. Lemiamą įtaką turėjo ir susipažinimas su senovės Graikų menu, kuris greit pasidarė jam meno ir gyvenimo norma. Pabaigęs naują savo kūrinį „Don Carlos", 1787 m. persikėlė jis į Weimarą, kur buvo anų laikų literatinio vokiečių gyvenimo centras, ir kur jis rado naują tėvynę. Tuo metu susipažino (Rudolfstadte) su Charlotte von Lengefeld, kurią 1790 m. II—22. ir vedė. Dar metais prieš tai jis buvo priėmęs Goethes pasiūlymą užimti Jenos Universiteto istorijos katedrą. Beprofesoriaudamas vis gilinosi į reikšmingiausias to laiko problemas ir savo mintis išreiškė visoj eilėj teoretinio pobūdžio raštų. Taurus Holsteino princas Christian Friedrich padidino menkas jo pajamas, kas jo žmonai leido amžinai sirguliuojantį Schiller'į tinkamiau prižiūrėti. Nuo 1794 m. jis labai susibičiuliavo su Goethe, kurio įtaka grąžino jį poetinei kūrybai.

Veikimas. Poezija šiuo laikotarpiu buvo beveik visai nustumta Vienintelis didesnis veikalas yra drama „Don Carlos." (1787), kurioj Schiller'is išdėstė politines savo pažiūras. Joj ne vien tvarkos principo svarbumo pabrėžimas, bet ir išorinė forma (drama parašyta dailiai skambančiomis eilėmis vietoj ligšiol vartotos prozos) liudija apie autoriaus atsisakymą nuo „audrininkų" idealų. Žymėtinas yra prozos kūrinys „Der Geisterseher" („Šmėklų regėtojas") ir eilėraščiai „Die Götter Griechenlands" („Graikijos dievai"), „Die Künstler" („Menininkai"), kuriuose iškelia meno reikšmę žmonijos raidoj.

Tai ir visa to laikotarpio poetinė kūryba. Susidomėjimas mokslu varžė kūrybines jo jėgas. Labiausiai, kaipo istorijos profesorius, buvo susidomėjęs istorija. Gilinosi į Plutarchą, rašė „Geschichte des Abfalls der Niederlande" („Niederlandų revoliucijos istorija") 1788, kur pabrėžė prie kokių puikių rezultatų gali prieiti laisvę pamėgę, išmintingi piliečiai. Nuo 1791 iki 1793 m. rašo „Geschichte des Dreissigjährigen Krieges" („30-tų metų karo istorija").

Pats prisipažįsta, kad rašydamas šituos istorijos veikalus nebuvo visai objektyvus: „Abelnai, istorija man tik sandėlys, iš kurio semia mano fantazija; ir dalykai turi pakęsti tą, kuo jie mano rankose pavirsta". Plačią vietą užima ir filosofiniai jo darbai. Jau ir Körneris supažindino jį su Kantu ir Reinholdas įvedė į Karaliaučiaus išminties filosofiją. Atatinkamai savo prigimčiai itin domėjosi Kanto dorinėm ir estetinėm problemom. Šito filosofavimo vaisius yra žymusis jo veikalas „Uebernaive und sentimentale Dichtung". (Apie naivią ir sentiment. kūrybą"), pasirodęs 1795 m., kuriame naujųjų laikų sentimentalinio charakterio poezija sugretinama su naivia senovės kūryba. Tais pat metais pasirodė ir jo „Briefe über aesthetische Erziehung des Menschen" („Laiškai apie estetinį žmogaus išlavinimą"), kur skelbė, kad grožio keliais žmogus turi būti vedamas į dorovingumą.

3. *Schiller'is Weimare — Goethes draugas (1794 — 1805).*

Gyvenimas. 1794 m. sugrįžęs iš kelionės poilsio reikalais į savo tėvynę pietų Vokietijoj, Schiller'is užkariavo Goethes draugystę. Jie viens kitą ragino kurti. Ir jaukioj, draugiškoj atmosferoj ir vienam ir kitam gerai sekėsi, taip kad 1798 m. Goethe neperdėdamas galėjo draugui Shiller'iui į Jeną rašyti: „Jūs man sukūrėt antrą jaunystę, jūs mane vėl padarėt poetą".

Suprantama, kad Goethe norėjo artimiausiuose santykiuos gyventi su savo draugu, dėl to, kviečia jį į Weimarą, kur Schiller'is nuo 1799 m. iki mirties ir gyveno. Sau palankioj aplinkumoj, bendraudamas su geriausiais greta Goethes poetais, kaip Herderiu ir Wielandu, be atvangos kūrė, kol galop iš viso liguistas jo kūnas išsisėmė. Mirė 1805 m. gegužės m. 9 d. po ilgų ir sunkių kovų su vis besiplečiančia liga.

Kūryba. Schiller'is buvo nuo 1796 iki 1800 m. labai susirūpinęs savo žurnalais „Die Horen" ir „Musenalmanach", kuriuose ir Goethe bendradarbiavo. Juose pasirodė daugumas ir filosofinio turinio eilėraščių kurių svarbiausi yra „Der Spaziergang" („Pasivaikščiojimas"), „Das Ideal und das Leben" („Idealas ir gyvenimas"), „Die Würde der Frauen" („Moterų prakilnumas") ir t. t. Drauge su Goethe parašė ir tuos garsius — „Xenien", kur išjuokė ir plakė tų laikų poetus. Taip pat daugiausia filosofinio pobūdžio yra ir baladės, k. a., Der Ring

des Polykrates" („Polikrato žiedas"), „Der Taucher" („Naras") ir t.t. Bene visų tobuliausia bus **„Das Lied von der Glocke"**. Iš dramatinių veikalų žymėtini yra visi: „Wallenstein" (1799), kur tyli pirmose dramose taip garsiai pasireiškęs politinis kovotojas, o kalba tik objektyvusis mokslininkas ir subrendęs poetas, „Maria Stuart" (1800), kur nupiešiama kova dėl dvasinės ir politinės laisvės, „Jungfrau von Orleans" („Orleano Mergelė, 1801). Joje bandoma iškelti iš Kanto gauta idėja, kad žmogus, įsmeigęs akis į kokį nors idealą, gali save kilninti. 1802—1803 sekė „Die Braut von Messina" („Mesinos sužadėtinė"): poeto bandoma atnaujinti senovės likimo tragedija. Paskutinis veikalas—Wilhelm Tell, (1804), kur jis dar sykį skelbė tikrąją laisvę, pagrįstą tėvynės ir artimo meile. Tik teisingumo atmosferoj gali žydėti socialinis gyvenimas. Paskučiausia bandė sudraminti „Demetrius" (1805), tačiau jį vos pradėjęs užgeso.

II. Poeto dvasios raida trumpiausiais bruožais.

Jaunas Schiller'is, uždarytas despotiško hercogo Karl Eugen laikomoj kariškos drausmės mokykloj, kaip ir visi jo draugai, buvo ištroškęs laisvės. Rousseau skelbiamos idėjos, kaip grįžimas į gamtą ir laisvės pamėgimas, pasidarė visų karštai numylėta evangelija. Juo didėjo priespauda, juo didėjo ir laisvės troškimas. Schiller'is — vienas iš karščiausių laisvės mylėtojų. Prie hercogo išorėje dar kiek susivaldė, bet viduje radikaliai atsiskaitė su senąja tvarka. Pirmas didesnis tos revoliucinės jo nuotaikos ženklas buvo „Die Räuber" 1776—7 m. Tai veikalas, kur fanatiška tuolaikinės tvarkos neapykanta ragino grįžti į gyvąją gamtą ir iš ten pradėti reformuoti žmoniją. Jo skelbiama laisvė buvo be pagarbos esamajai tvarkai, praeičiai. Ji nepripažino jokių, ligšiol sudarytų, ryšių. Tai buvo anarchiška laisvė. Ir koks jo supratimas,toks ir menas,kuriame jis nemoka susivaldyti:trūksta jam to blaivumo ir nuosaikumo, reikalingo harmoniškajam meno kūriniui sudaryti. Toliau Schiller'is aiškiai suprato pirmosios savo jaunystės pažiūrų netikrumą, ir su nuostabiu atsidėjimu stengėsi jas pataisyti. Ir žinodamas, kad į meno viršūnes pasiseks jam užkopti tik perdirbus patį save, stengėsi tapti nauju žmogumi. Tikro instinkto vedamas iš palengvo įsigijo kitą pasaulėvaizdį. Jam padėjo blaivesnių pažiūrų žmonės, kaip jau minėtieji Körneriai, padėjo ir kruvina Prancūzų revoliucija, nuo kurios, pačioje pradžioje jai užjautęs, didžiai apsivylęs, nusisuko (panašiai kaip ir Kantas) ir perversmo baisenybių pamokytas su pagarba žiūrėjo į tvarką, teisę ir teisėtumą ir visa tai, ką istorija savo bėgy sudarė, tradicijas,ir nuo tų laikų jam itin paaiškėjo kiekvienos kultūrinės raidos kertinių akmenų — šeimos ir socialinės santvarkos — reikšmė. Aukštesnį laisvės supratimą įsigyti jam padėjo ir istorija su filosofija. Prirengiamos istorijos studijos „Fiesko" ir „Don Carlos" jam įsakmiai parodo

tvarkos principų reikšmę. Nuo 1785 m. filosofija jam pagelbėjo žengiant prie naujo idealo: Kanto kategorinis ir tvarkos imperativas išmokė jį gerbti „die heilige, segensreiche Ordnung". Nors užsiėmimas filosofija jam ir padėjo gryninti savo pažiūras, tačiau iš jos jam pačiam ir jo menui gresė ir nemažas pavojus, mat, Schiller'is iš viso buvo labai linkęs prie abstraktinių mokslų ir įsmeigęs akis į idėjas, kartais pamiršdavo tikrai įvertinti faktišką dalykų reikšmę. O nekenčiąs realybės poetas niekad nebus tikru menininku. Nuo to pavojaus apsaugojo jį Goethe, grąžindamas jį realybei ir tuo pat — poezijai. Po ilgų klaidžiojimų Schiller'is vėl grįžta į tą sritį, iš kurios išėjo, į meną. Bet dabar jis jau visai kitoks: kilni ir rami jo asmenybė, saikus ir turįs pusiausvyrą jo menas. Šitas naujas Schiller'is davė pasauliui geriausius savo kūrinius, iš kurių itin žymėtinas „D a s L i e d v o n d e r G l o c k e", nes čia abstrakti mintis darniai jungiasi su realybe, menas tiesia ranką gyvenimui, lirika ir epika vainikuojasi gyvu dramatiškumu.

(Pabaiga kitam numeryje).

A. V.

Kaip mūsų vadai gyvena

Pas Ateitininkų Vyriausią Dvasios Vadą prof. kan. Pr. Kuraitį.

1. Sunkus darbas.

Šiuo sykiu korespondentui teko nemenkas žygis padaryti: prof. kan. Pr. Kuraitis nėra didelis interviu mėgėjas. Todėl reikėjo gerokai galvą pasukti, kaip iš gerb. dvasios vado gavus leidimą pasikalbėti. O žmonės iš anksto visais varpais skambino: vargiai tau pasiseks, broleli. Gaila vaikščiojimo. Bet kaip čia iškęsi nesupažindinęs skaitytojo su vienu svarbiausių ateitininkų vadų.

Taigi, einu į senąjį miestą, kur netoli Rotušės, Jakšto gatvėj, gyvena gerb. profesorius.

— Jeigu nepasiseks gerokai išsišnekėti, iškamantinėti, tai nors matysiu, kaip gyvena.

Taip mąstydamas nė nepasijutau, kaip atsidūriau prie dvasios vado durų ir pasukau skambutį. Klausau — viduj girdėti žingsniai. Tai profesorius — pažįstu jo eiseną. Iš tikrųjų, pasirodo jis, žymiai mane nustebindamas... naujais akiniais, su kuriais profesoriaus dar niekados nebuvau matęs: juodi, o šiaip visada auksinius nešiodavo.

Pamatęs mūsų dvasios vadą, neiškenčiau neatsiminęs kelių bruožų iš jo gyvenimo.

2. Jo biografija.

Prof. kan. Dr. Pr. Kuraitis gimė 1883 m. liepos mėn. 4 d. Pavarijų kaime, Naumiesčio parapijoj, Šakių apskr. Gimnaziją lankė Marijampolėje, kunigų seminariją išėjo Seinuose. Lankė Petrapilio kunigų akademiją, kurią baigęs gavo teologijos magistro laipsnį. Toliau studijavo Louvaino universitete (Belgijoj) filosofiją ir gavo filosofijos daktaro laipsnį. Münsterio universitete studijavo metus apologetiką ir etiką pas garsų prof. Mausbachą. 1912 m. grįžo iš universiteto į Lietuvą ir paėmė redadaguoti Seinuose einantį «Vadovą». Čia dirbo ligi 1915 m. pavasario, drauge eidamas nuo 1914 m. ir seminarijos profesoriaus pareigas. Karo metu buvo Rusijoj, iš kur grįžo 1918 m vasarą ir vėl profesoriavo semenarijoj. Įsisteigus Lietuvos Universitetuiprofesoriauja Teologijos - Filosofijos fakultete, dėstydamas filosofijos istoriją, filosofijos istorijos įvadą, gnoseologiją ir ontologiją, o nuo šių mokslo metų pradžios yra minėto fakulteto dekanas.

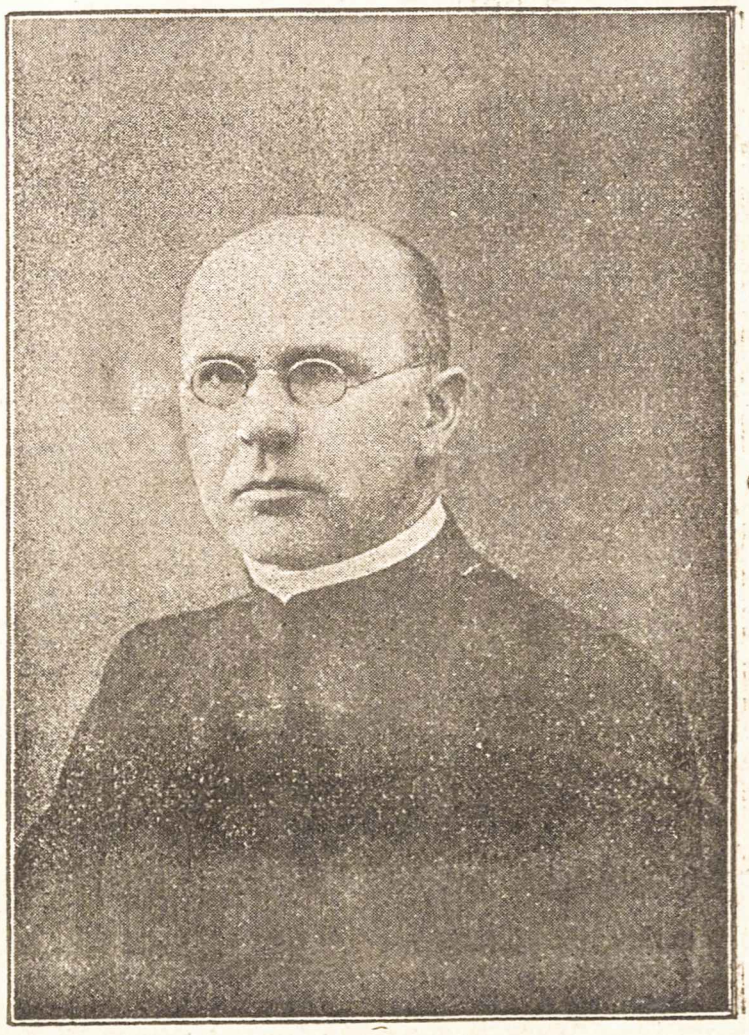

Prof. kan. Dr. Pr. Kuraitis

Yra parašęs,, De limitata capacitate mentis humanae in efformanda certitudine et de eis quae inde sequuntur ad construendum systema theologiae fundamentalis", „Théorie de la connaissance chez Wilhelm Wundt" ir įvairiuose laikraščiuose daug straipsnių, kurių dalis pasirašyta slapyvardžiais. Dabar taip pat redaguoja religijos ir visuomeninio gyvenimo žurnalą — „Tiesos Kelią".

Prof. Pr. Kuraitis yra vienas ateitininkų organizacijos sumanytojų, jos steigėjų, visą laiką uoliausias jos rėmėjas darbais ir patarimais. Sunku rasti ateitininkų didesnį susivažiavimą, konferenciją, kur jis nedalyvautų.

Prof. Pr. Kuraitis turi ir kitų pareigų daugybę. Jis yra ne tik vyriausias ateitininkų dvasios vadas, bet taip pat ir blaivininkų ir pavasarininkų, įeina į K. V. C. vyriausią valdybą ir yra vienas didžiausių šios organizacijos šulų, redaguoja laikraštį, universitete eina profesoriaus ir fakulteto dekano pareigas ir t. t.

Todėl nenuostabu, kad, užėjęs pas profesorių, nerastum jo tariantis su vienu ar kitu žmogum. Aš šiuo tarpu turėjau laimės, nes nieko daugiau pas profesorių neradau, ir galėjau laisvai pasikalbėti.

3. Knygų karalystė.

Kai įėjęs į dvasios vado kambarį apsižvalgai, tai pamatai visas sienas knygomis apstatytas. Tiesiog baisu darosi — tokia jų daugybė. Ištisos marios, pasakyčiau. Todėl visai suprantama, su kokiu nusistebėjimu žiūri į knygų pasaulį iš Rafaelio paveikslo „Sikstinės Madonos" Dieviškasis Kūdikėlis ir pati šv. Panelė. Žiūri jie giliomis akimis iš žibančių rėmų ir, sunku pasakyti, ar daugiau nusistebėjimo juose, ar meilės, ar liūdesio, ar pasigėrėjimo žemės sūnų išmintimi.

Kai aš atėjau, profesorius rengėsi į universitetą.

Iš pradžių bijojau tiesiog prisipažinti, koks reikalas mane čia atvarė. Kalbėjome apie universitetą, apie naujai atvažiavusius abiturientus ateitininkus....

Pagaliau turėjau ryžtis.

— Norėčiau su profesorium padaryti interviu — tariau.

— Interviu? — nustebo profesorius ir užsidėjo auksinius akinius.

— „Kažin kaip seksis" — pamaniau ir tariau garsiai:

— Taip. Mūsų žurnalo skaitytojai laukte laukia, kad parašytume apie jus.

— Čia vargiai ar kas išeis — sako profesorius. — Ir aš labai mėgstu skaityti, kai apie kitus parašot. Bet mane, susimildami, palikti ramybėje. Rašykite apie kitus.

— Bet vis dėlto...

— Ne, nieko nebus. „Rašykit apie kitus.

Aš žiūriu ir matau, kaip visos mano viltys nyksta ir sklaidosi. Norėdamas pasiguosti imu filosofuoti ir sakau sau:

— Ką padarysi. Tokia jau žmonių dalis. Jei profesorius taip baidosi interviu, tai jis turi pakankamą pagrindą. Bet ir aš turiu pakankamą pagrindą. Kai du priešingumai susitinka, tai...

Nebuvo laiko baigti savo protavimo: profesorius turėjo eiti į universitetą.

Aš profesorių palydėjau. Ir visai nenustebau, kai pusiaukelėj susitikom stud. Griškevičių, tą patį, kur fotografavo visus ateitininkų vadus „Ateičiai", su išsipūtusiu, vaizdžiai šnekant, persiėdusiu portfeliu: jis nešė profesoriui pasiskolintus laikraščius ir, kaip matot, gerokai suvėlavęs, turėjo grįžti.

Apsidžiaugiau — jaučiau, kad ne man vienam šiandien panašiai sekasi. Turėjau nelaimės draugą, o kur du — tai vis du.

J. *Tininis*

Kalbėjimo menas

Koks žmogus pats yra, toki ir jo kalba.
Ciceronas.

Kalbėjimas yra savotiška kūryba. Dėl to jį galima vadinti menu. Niekas išsyk netampa dideliu menininku, nors ir talentą turėdamas, nes kelias į meno pasaulį eina per kantrų lavinimąsi. Prisiminkime čia garsųjį graikų kalbėtoją Demosteną. Jis turėjo kalbos trukdymą: negalėdavo aiškiai ištarti kai kurių žodžių. Bet dėl to jis nenusiminė: dažnai eidavo į pajūrį ir ten, prisirinkęs baltų akmenukų ir pridėjęs jų burną, kalbėdavo prieš banguojančią jūrą, tartum prieš viso pasaulio klausytojus. Ir tik taip kantriai besilavindamas jis įgijo didžiausio senovės kalbėtojo vardą.

Išmokti gerai kalbėti iš tikrųjų yra nelengva. Geriausia kalbėjimo meno mokykla yra klausymo menas. Kas neišmoks gerai klausyti, tas niekada nebus geras kalbėtojas. Tik nuo žemesnės meno rūšies reikia eiti prie aukštesnės.

Nurodyti kalbėjimo metodą negalima. Jį turi susidaryti kiekvienas kalbėtojas tokį, koks jam žada didesnį pasisekimą. Mat, jis daug priklauso nuo individuališkų kiekvieno žmogaus ypatybių. Kalbą reikia visada apdirbti raštiškai. Pageidaujama ji surašyti ant tam tikrų numeruotų lapelių, kuriuos, sakant kalbą, reikia turėti su savimi. Rašant kalbą nepakanka apdirbti jos medžiagą, sutvarkyti ir teisingai suskirstyti turinį, bet reikia dar mokėti tinkamai išrutulioti, išvadžioti, išpuošti, išlaipsniuoti ir t.t. Kalbos pasisekimas ar nepasisekimas labai daug priklauso nuo jos pabaigos. Gera pabaiga pataiso nevykusią kalbą, bloga — gerą kalbą sugadina. Čia kaip tik pasitvirtina vokiečių priežodis: „Kas vienam pelėda atrodo, tas kitam yra lakštingalėlė". Turint tai galvoj svarbu visuomet pasistengti, kad kalbos pabaiga būtų jausminga,nes jausmingumas labai veikia klausytojų sielą. Kalbai užbaigti patartina pasinaudoti citata; tik, žinoma, kad ji nebūtų perilga. Prieš užbaigiant kalbą visada primenama jos tikslas, pakartojama jos svarbiausieji punktai padaroma bendra išvada. Taip pat labai svarbu teisingai suskirstyti kalbėjimo laikas. Jis turi būti suderintas su kalbos turinio didumu. Apie svarbesnes turinio dalis reikia ilgiau kalbėti, apie menkesnes — trumpiau.

Kalbėtojas turi kalbėti su atsidavimu. Visą dėmesį, visas mintis jis turi nukreipti į kalbamąjį dalyką. Viename veikale vokiečių poetas Goethe yra išreiškęs tokią mintį: „Kas kalba, tas valgymą ir gėrimą užmiršta." Vadinasi, kalbėtojas net patį save užsimiršta, jei jis kalba visa savo sielos gilybe. Tada jo mintis lyg trykšte trykšta savaime, sužavėdama klausytojus:

„Kur širdis kalba, ten nereikia jokio prisirengimo“ pasakė Lesingas.

Vaizdingumo dėliai galima vartoti gestai, bet su saiku, gražūs, tinkamu laiku ir tinkamoj vietoj. Veido išraiška reikia daryti vienur linksma, kitur liūdna, žiūrint apie ką kalbama. Balsą taip pat reikia vienur vietomis pakelti, vietomis nuleisti; vietomis žodžiai akcentuoti, vietomis ne. Čia nemažai svarbu kalbos ritmingumas, kuris labai ją pagražina ir suteikia jai daug nepaprastumo.

Kalbėtojas turi mokėti taisyklingai kvėpuoti. Nemokėjimas kvėpuoti dažnai kalbą sugadina. Todėl, kad kalbėtojas neuždustų ir kalba nuo to nenukentėtų, reikia nusistatyti kalbėjimo tempas: nei labai greitas, nei labai retas — vidutinis.

Kalbėtojo žodžiai turi būti aiškūs, skambūs ir garsūs. Jis turi kalbėti klausytojams, o ne sau. Ir kad ta jo kalba būtų energinga, veikianti klausytojus, kad ji juos sugestijuotų bei hipnotizuotų. Bet kad tai kalbėtojui pavyktų, jis turi turėti su klausytojais kontaktą, susidaryti gerą apie save jų nuomonę. Čia labai svarbu, kad kalbėtojas būtų pirmos rūšies elegantas: mandagus, gražiai užsilaikąs, gražiai apsirengęs ir t.t. Publika seka kiekvieną kalbėtojo judesį, elgesį, kalbos toną, iš kurių ji sudaro gerą arba blogą apie kalbėtoją nuomonę, nuo kurios priklauso kalbos pasisekimas ar nepasisekimas. O kad kalba nepasisekė, reikia nenusiminti. Dalykai reikia visumet imti iš gerosios pusės. Todėl kalbėtojui labai svarbu įsigyti publikos pasitikėjimas, simpatija, jei norima, kad kalbą girtų. Čia labai svarbu kalbėtojui būti aukštos doros, aukštos inteligencijos, nes kalba žmogų išduoda.

Be to dar, reikia neužmiršti, kur kalbama. Vienaip reikia kalbėti troboj, kitaip ore; vienaip liaudžiai, kitaip inteligentams. Baigdamas turiu paminėti, kad vien lavinimusi negalima pasidaryti žymiu kalbėtoju: reikia turėti įgimtų gabumų, kuriuos plėtojant įgyjama žymaus menninko vardas. Bismarkas pasakė: „Kad būtum geras kalbėtojas, turi būti iš dalies poetas ir turėti puikią improvizacijos dovaną“.

Nenori bučiuoti.

— Tu kiekviename laiške vis rašai: „bučiuoju rankas“. Bet tai negražiai skamba. Ar negalėtum kitaip kaip parašyti?

— Tai kaip rašysi, bene laižome rankas, jei nebučiuojame.

*

Bobutė nusivedė trijų metų mergytę pas kūmą. Ši jai dovanojo gražų sijonėlį. „Bučiuok kūmai į ranką, begėde, tokią dovaną gavusi!“ barė bobutė. Mergytė nedrąsiai pabučiavo paduotą kūmos ranką ir greitai prisiglaudė atgal prie bobutės šalies. „Pabučiuok į antrą!“ varė senutė. „Ne, dabar tu bučiuok“ — atsakė mergaitė.

J. *Ambrazevičius*

Kaip romaną sukūrę... mokiniai

(Iš romano charakteristikos ir jo kilimo teorijų).

Įž. — Mūsų dienų romanas — gyvenimo mokytojas ir veidrodis.

I. **Romano supratimas ir jo elementai:** — 1. sąvokos chaotingumas, — 2. romano nominalinė ir kasdieninė prasmė, — 3. romano motyvai (erotinio elemento klausimas), — 4. romano vaizduojamasis pasaulis: tikrovė ar fantazija, išorės ir išvidės pasaulis, asmuo ar visuomenė (tipas ir jo reikšmė), vaizdo pilnumas.

II. **Romanų žanro kilimas:** retorika: — 1. hipotezės retorikoje, — 2. retorikos pratimai: kontraversos ir suasorijos.

Pab. — Kelias į romanistus.

Sveikas skaitai romanus? — Kur neskaitysi! Daugelis juos, tarytum, baronkas pasigardžiuodami ryja.

Šiandien jau ima vis didesnėm ir didesnėm rieškučiom apipilti mus romanais, mūsiškais ar verstiniais.

Naujos mados žmogui romanas yra ir maistas ir, sako, poilsis šalia kino. Pats gyvenimas čia jam atsiveria prieš akis. Antai, jau Puškinas gražiai pasakė: „Mylėti išmokstam ne iš pačios prigimties, bet iš prancūzės Stael ar prancūzo Chateaubriand romanų". Mes pažįstam, sako Puškinas, gyvenimą dar per anksti, ir pažįstam jį iš romanų. Gyvenam romanais panašiai, kaip viduramžių senjorai ir senjorinos alsavo ritierių romanų dvasia. Gyvenam romanų (knygų ar kinų) sukurtu pasauliu ligi donkichotiško pašėlimo. „Reginiai būtini didžiuliams miestams, o romanai—ištvirkusioms tautoms", buvo per skaudžiai prasitaręs jau J. J. Rousseau „Naujosios Eloizos" prakalboje.

Bet kas per paukštis yra tas romanas? Išgirdęs tokį klausimą, nusistebėsi: iš kur atsiranda tokis tipas, kad nežino, kas yra romanas?

Nesistebėk, ir Sveikas nesurasi greitosiomis atsakymo: tol žinai, kol neklausiama, o kai reikia paaiškinti — ir šabaš.

Iš tikrųjų romanas apibūdinti nėra jau toks prastas daiktas, kaip romanas perskaityti; taip pat sunku, kaip sunku pasakyti, kas yra gyvenimas. O mūsų laikų romane randi viso gyvenimo reiškinių. Čia į tam tikro laikotarpio drobę randi įteptus žmogaus ir žmonių paveikslus, išrašytus nuotykius, keliones, išradimus, atradimus, dar svajojamus ateities planus ar iš miego bekeliamas praeities dulkes. Čia prajuda pro akis politikos, visuomenės, kultūros, religijos... svyravimai, tendencijos.

Nuo 19 amžiaus pradžios, kada romanas tapo visos literatūros diktatorium, jis tapo ir viso gyvenimo veidrodžiu.

Kaip gyvenimas bėga pirmyn, taip romanas žygiuoja su juo ir jį reflektuoja savuos puslapiuos, ar net užbėga už akių sukdamas ir gyvenimą romanui norima linkme.

Dėl to kai kurie romanų teoretikai jumoristiškai charakterizuoja romaną: „Romanas yra tokia pasakojimo rūšis, kuri turi pradžią, neturi vidurio ir gali neturėti galo"*.

Jeigu autorius romano herojų jau numarino, tai romanas dar gali ir nesibaigti. Suras velionies vaikų, o jei ne vaikų, tai bent giminaičių, kurie toliau romaną plėtos (palyginkk Zola „Les Rougon Macquart"). Dėl to ir Servantes, bijodamas, kad jo vargšą Don Kichotą kiti romanistai neverstų dar toliau bastytis ir nuotykių ieškoti, ne tik numarina, bet ir priverčia jį išsižadėti senųjų idealų.

Nauji laikai — naujoviški romanai. Laiko mada yra mada ir romanui. Mikliai romano pasidavimą laiko dvasiai charakterizuoja vienas 17 amžiaus romanistas baigdamas savo romano veikėjų sutuoktuves tokiais žodžiais. „Ar jie sugyveno blogai ar gerai, gal būt, sužinosite kada nors, jeigu ateis mada aprašinėti vedusiųjų žmonių gyvenimą".

I.

1.

Romanų pasaulis yra perdaug didelis miškas, pilnas chaoso, kad susivoktum esmines romanų žymes.

Tai, ką mes vadinam romano vardu, anglai dažnai pavadina romance, bet dažnai ir novelėmis; ispanams taip pat, rodos, romanas eina novelės vardu; prancūzai romano sąvoką labai praplečia — romanas jiems ir tas, ką rusai apskritai pavadina beletristika.

Į romano kategoriją priskiriama tokių įvairiarūšių kūrinių, kad žmonės gauna progos pasakyti: romanas neturi jokių ribų, jokio mato (Al. v. G. Russwurm).

2.

Pats romano terminas mums nieko nepasako. Jis yra kilęs tik viduramžiais. Visus pasakojimus, parašytus ne įprastine anuometu lotynų kalba, o tautiškąja, romanų tautos ėmusios vadinti conte roman, romaniškais pasakojimais.

Kai kurie vokiečių literatūros istorininkai siūlė pavartoti tam tikroms romano rūšims net keleta vardų: romaną, germaną, rusaną.

Ką žmonės pamano išgirdę romano žodį?

Besidomintį svetimomis „paslaptimis" išgirstam kalbantis: „Kaip jos romanas? Kuo jo romanas baigėsi?" Tariančiam tą klausimą šmėkštelia lūpose mažutis gudrus šypsnis. Vadinas, suprask: laikau tą dalyką kažkokiu neperdaug rimtu daiktu, kuris gali sukelti tik šypsnį.

---

*) Alexander v. Gleichen — Russwurm, Was ist ein Roman? „Die Roman-Rundschau" žurnale 1929 m. N 1.

Tokiame kasdieninio gyvenimo romano supratime nesunku įžiūrėti du momentai: meilės nuotykis, ar motyvas, ir tam tikras jo nerimtumas, pergyvenimai daugiau išsigalvoti, ne tikri, o laikomi tikrais to, kurs pergyvena.

Panašiai literatūros romaną suprato bene pirmasis jo teoretikas prancūzas Huet 1670: „prasimanyti nuotykiai, parašyti proza, skaitytojui palinksminti ir pamokyti... Meilė turi būti pagrindinis romano siužetas".

3.

Argi iš tikro romanus ir pavadintume pasakojimais apie meilės nuotykius? Argi literatūros šisai žanras ir turi nuolatos pinti erotinius posmus?

Tiesa, moderniškoji ir senoviškoji publika to pasiilgus. Skaitytojai ir, ypač skaitytojos, svajodavo ir kentėdavo su Eloizomis, Pamelomis, Verteriais. Romanas iš tikro buvo tapęs barometru mados, kaip reikia pamilti ir mylėti; romanas visados smalsuolės publikos buvo laikomas „madnas" tas, kuris erotinius pergyvenimus, mokėdavo efektiškiausiai išreikšti.

Bet kas iš to? Kad publika erotiką mėgsta, kad daug romanų jos norams patenkinti prifabrikuota, ar jau eina išvada, jog romano esminė žymė yra meilės nuotykių vaizdavimas? — Per drąsi išvada būtų. Juk pasitaiko daug romanų „be meilės", o daugelis, kuriuose ir pasitaiko erotinių elementų, yra vis dėlto paremti ne meilės motyvais, o kuriais kitais: visuomeniniais, filosofiniais, estetiniais, istoriniais... klausimais (palyg. Tolstojaus „Karas ir taika", Kellermanno „Tunelis", Bourget „Le Disciple"). Erotika nėra romano tikslas, bet tik priemonė kitiems tikslams, ir jos čia nedaugiau kaip epe, lyrikoj, o ypač dramoj. Romanus skaitydami ir turim juose ne erotikos sensacijų ieškoti, kaip daugumas darom, bet kurių kitų dalykų.

4.

a). — Dar antra klausimo dalis: ar romanas yra pagrįstas, anot Huet, prasimanytais nuotykiais, ar gyvenimo tikrovės vaizdavimu? Ar fantazijos pasauliu, ar realybės elementais?

Visoje romano istorijoje, lygiai kaip ir epe (pal. fantastišką „Pasiutėlį Rolandą" ir gyvenimišką „Poną Tadą"), tikrovės vaizdavimas kovoja su fantastiškais prasimanymais. Senasis romanas — graikų, romėnų romano užuomazga ir ypač viduramžių ritierių romanai — pagrįstas fantastiškuoju pasauliu. Naujųjų laikų romanas stengias parodyt tikrovės gyvenimą. Nebūtinai, kad parodytų tik tai, kas faktiškai gyvenime įvyko; bent tai, kas galėjo įvykti, kas mūsų psichikoj nesukelia prieštaravimų dėl tikrovės iškraipymo. Ir čia prisimintini istoriniai, socialiniai, filosofiniai, papročių... romanai.

Tačiau klystume sakydami, kad šiandien romanas stengias atvaizduoti tik realų gyvenimą. Fantastiškoji linkmė eina taip pat šalimais (pal. Pierre Benoit „Atlantida").

Taigi romanas turi atvaizduoti gyvenimo iškarpą, ir plačią gyvenimo iškarpą, gyvenimo išsvajoto (Kellermanno „Tunelis", Wellso „Pasaulių karas") ar gyvenimo realaus.

b). — Ar romanas turi parodyti prieš skaitytojo akis išorės pasaulį, išorinius atskiro asmens gyvenimo nuotykius, ar jis paskęsta į žmogaus dvasios gyvenimą, atskleidžia psichiškojo pasaulio užuolaidas ir iškelia prieš nustebusį skaitytoją dvasinę fizionomiją ir jos evoliuciją?

Jau Schopenhaueris tvirtino, kad romanas turįs vaizduoti žmogaus vidaus gyvenimą ir kuo mažiausia išorės: „Romanas parodys juo daugiau kilnaus ir aukšto meno, juo jis daugiau vaizduos vidaus gyvenimą ir juo mažiau išorės" (Parerga, II. § 228). Net „Don Kichote", tame romanų vainike, jis randa nedaug išorės veiksmo. Tie išorės nuotykiai tik padeda atskleisti „liūdnojo vaizdo" ritierio dvasią.

Beveik tą pat sakė ir realistas romanistas Flaubert savo vienam laiške: „Kas man rodos gražu ir ką aš norėčiau sukurti — tai knygą apie nieką: knygą be jokios išorės atramos; knygą, kuri laikytųs pati savaime, išvidine savi stiliaus galia, kaip laikos ore žemė, niekeno nelaikoma; knygą, kuri būtų beveik be siužeto, ar kurios siužetas būtų beveik neįžvelgiamas. Patys gražieji kūriniai yra tie, kuriuose yra kuo mažiau materijos... Manau, kad meno ateitis glūdi šiose perspektyvose".

Taip, kuo mažiau materijos, kuo daugiau dvasios!

Romano istorijoj — ir nesiknisdamas — pastebėsi, kad senasis romanas (ritierių) akcentavo ypačiai išorės nuotykius: keliones, dvikovas su milžinais slibinais. Ta pačia linkme ėjo kai kurie romantikai (Dumas, Hugo ir jų tipo plejada). Ta pačia linkme eina ir nuotykių romanai, dar net kriminaliniai, kurie nori, kad skaitytojui iš pasibaisėjimo ir nežmoniško laukimo paslaptingų dalykų plaukai ant galvos imtų stotis.

Tai primityvios vertės romanas. Bet primityvaus estetinio skonio žmonės jį mėgsta.

Vidaus pasaulį labai ima akcentuoti naujųjų laikų romanas; čia bene bus garsiausias žmogaus dvasios skrodikas operatorius rusų Dostojevskis.

Pichinio gyvenimo niuansus, iš tiesų nepaisydamas išorės, nepaisydamas fabulos, nuotykių parodo Hamsunas (Panas). To paties tipo reiktų laikyti ir neseniai išverstas į lietuvių kalbą Pierre Loti „Islandijos žvejys". Nors juose ir statomi kasdienio gyvenimo vaizdai, bet juose matai ne materiją, o dvasios gyvenimą su jo niuansais.

Štai pastarojo tipo romanai patinka žmogui aukštesnės meniškos kultūros, subtelesnės sielos, nes čia ir vaizduojami subtelesni dvasiniai elementai. Čia kreipiamasi į aukštuosius estetinius jausmus, tuo tarpu, kad nuotykių sensacijų romanai kreipias į žemesniuosius, ypač baimės, smalsumo.

c). — Pasakoja romanistas romano didvyrio gyvenimą tam, kad pro jį prasimuštų jo vidaus fizionomija, charakteris. Nurodo to asmens pažiūras, nusistatymus, nuotaikas, nurodo aplinkybes, kuriose augo veikėjas, kuriose formavosi jo charakteris, ir tuo pačiu duoda visuomenės gyvenimo vaizdą.

Tipai yra toji vaizdingoji išraiška, į kurią yra personifikuota visa tam tikra visuomenė.

d). — Romanas gyvenimą ne momentaliai vaizduoja. Tai nėra fotografijos aparato momentinė nuotrauka; tai kino aparato produktas. Duoda ne gyvenimo skersinį piūvį, bet tą gyvenimą pavaizduoja detaliai iš visų pusių.

Romanas nepasitenkina užfiksuoti vieną savo herojo gyvenimo momentą. Jis turi parodyti visą to asmens evoliuciją. Tai charakteringa romano skirtybės žymė palyginti su novele, kuri paima vieną savo herojo momentą ir tą proga tik prisimena jo gyvenimo nuotykius.

Jei romanas turi atvaizduoti didelę gyvenimo ištrauką, tai ir jo tūris esti nemenkas. Romanas ir skiriamas nuo apysakos savo didesniu mastu. Kiti romanistai, bemėgindami skaitytojų kantrybę, prirašė vieno romano po kelis ir keliolika tomų (Zola, Senkevičius, Rolland, Tolstojus, Dostojevskis, Undset ...).

II.

1.

Nors romano vardas tesugalvotas viduramžiais, nors literatūros rinkoj užėmė pirmąją vietą 19 amžiuje, bet jojo pradų randam ir seniau. Įprastu keliu akys nukrypsta į graikus ir romėnus. Tenai romanas teturi tik pradmenų, jo reikšmės beveik nežymu, bet jis svarbus šiuo atveju bent išspręsti klausimui, iš kurio literatūros žanro bus išaugęs romanas, kur jojo šaknys. Atsakymų turim įvairiausių: iš epo, mitų, iš lyrikos, o gal net iš dramos*). Įdomesnė šiuo atveju ta teorija, kuri romano šaknis randa retorikoj.

Teorijai išrodyti pakišamas Romos imperijos pradžios laikotarpis.

Dingus demokratizmui retorika nebevaidinusi didelės reikšmės valstybės gyvenime. Bet tuo metu retorika vis dėlto tebežydėjo pačiais gražiaisiais žiedais. Tiems žiedams sulčių, retorikai medžiagos, valstybės gyvenimas ar teismų bylos jau nebeduoda pakankamai. Diskusijose imta vartoti tada tariamieji, fiktyviai atsitikimai, hipotezės.

2.

a). — Senekos raštuose randam tokių uždavinių, temų, vadinamų kontraversų — priešgyniavimų retorikos mokiniams svarstyti. Žinoma, temos parenkamos tokios, kad sprendimas

*) Nurodoma faktas, kad kai kurie romanai yra labai panašūs į dramas. Pav., Dostojevskio romanai imta net dramatizuoti.

išeitų keleriopas. Pavyzdžiui, skiriama tema: „Piratų vado duktė". Ir tai piratų vado dukteriai teisti duodama toks prasimanytas atsitikimas:

Jaunikaitis pakliuvo į piratų nelaisvę. Rašo jis tėvui, kad išpirktų. Tėvas neatsako. Pirato vado duktė sutinka jį išgelbėti, jeigu ją vesiąs. Jaunikaitis prisiekia ir su vado dukterim pabėga pas tėvą. Tėvas nesutinka su sūnaus vestuvėmis. Perša jam turtingą našlaitę. Sūnus atsisako. Tėvas abudu išveja iš savo namų. — Kuris dabar kaltas: tėvas, sūnus ar piratų vado duktė?

Tas pats Seneka aprašo ir kaip mokiniai tokias temas sprendė. — Pirmas seminaro dalyvis mokinys, Senekos liudijimu, pakilo ginti tėvo, o kaltinti merginos:

— Jaunikaitis bevelijo pasirinkti piratą savo uošviu, o ne tėvo norą; už kuriuos gi gerus darbus? Jo duktė padėjo jaunikaičiui ne iš geros širdies, gailestingumo, bet iš aistros.

Kitas ima ginti tada mergaitę:

— Mergaitė tik vadinama pirato dukterim, greičiausia ji yra netikra jo duktė; tad palikdama tėvą ji nelabai jį įžeidžia. Ji daugiau padarė vargšui jaunikaičiui nekaip jo tikrasis tėvas. Tas atstūmė sūnų, o ji jam padėjo. Įsivaizduokit tik, kokis jis atrodo vargingas, skarmalais pridengtas! Kuo ji galėjo vaduotis jei ne pasigailėjimu ir užuojauta? Jūs reikalaujat pasigailėt našlaitės, kurią perša tėvas. Bet ar verta jos gailėtis, jeigu ji turtinga? Visos turtingos moters nori tik vieno: pavergti vyrą...

Trečias dar stipriau pabrėžia: — Pirato duktė jį išvadavo, o šioji savo turtais vėl sukaustys.

Taip visi išreikšdavę savo nuomones, tuo pačiu sukurdavę argumentus už ir prieš; gale išvados nebūdavę daroma. Čia jau sudaromos charakteristikos, supinama fabula, sustatomos kontraversos.

b). — Kita uždavinių rūšis, Senekos minima, yra vadinamosios suasoria (įtikinėjimo kalbos). Skiriama tema: Aleksandras svarsto: plaukt ar neplaukt į jūras.

Eilė retorių kiekvienas savaip įkalbinėja Aleksandrui saugotis jūrų:

— Leisiesi į jūras; senąją žemę paliksi, o naujos nesurasi. Prieš mūsų akis jūra — be galo, be krašto; jūra, prieš kurią nedrįso kesintis dar nė vienas žmogus; jūra — juosta, kuri apjuosia visą pasaulį, erdvė niekada nesudrumsta irklų; baisus rūkas slėgia šiuos vandenis; aš nežinau, kokios slaptybės yra palaidotos šitoje amžinoje nakty. Puolamės į jūrą, o kam paliekame žemę?

Kitas retorius kreipiasi į Aleksandrą, norėdamas paveikti jo psichiką motinos vardu, nupasakoja gresiančius jam pavojus. Kitas vėl prabyla kareivių vardu:

— Palikome savo tėvus, palikome vaikus, reikalaujam tad ir mus paleisti!

Bet kiti vėl nori atvaizduoti nuotaiką, kuri apims plaukiančius jūromis. — Jie ilgai mato, kaip jų užpakaly vis labiau pradingsta saulė; jie varosi pirmyn drąsiai per viską gaubiantį rūką; ir štai vandenynas, kilojąs savo sutingusiose bangose jūrų baidykles, maitinąs siaubinguosius ryklius ir jūrų šunis,— pasipučia priešais laivus ir ryja juos.

Štai čia, sako Grifcovas*) yra beletristikos užuomazga. Kontroversos buvo, girdi, prototipas, pirmatakas, psichologiniam, problematiškajam romanui, o suasorijos (kalbos) — nuotaikos, aprašomajam romanui, kaip Rousseau, ar deklamacingajam, kaip Chateaubriando

Cicerono nurodomos retorikos taisyklės ir priemonės labai tinka ir romanui.

Nurodoma, kad net moderniškasis romanas dažnai griebiasi panašių kontraversų ir bylų aprašymų (Dostojevskis „Nusikaltimas ir bausmė", „Broliai Karamazovai").

Vadinas, nejuokais pasakėm antraštėj, kad romaną sukūrę... mokiniai...

Retorikos teorija tiktų gal geriausiai graikiško ar romėniško romano užuomazgai ieškoti, viduramžių romanas gal bus išsiplėtojęs iš religinių legendų ir epo, bet apie tai tenka nugirsti ir pamokose.

*

Mūs visi jauni poetai rašo eilėraščius. Sako, kad tai aukščiausia poezijos rūšis. Bet tikrai, tai, tur būt, dėl to, kad eilėraščiai lengviausia parašyti.

Ką žinai, gal mūsiškiai ims ir romanus rašyti, gal ir atras savy romanisto talentus. Kitur štai kokiu būdu talentų ieško.

Pas garsų romanų leidėją kartą ateina jaunas vaikinas. Po pažastim pluoštas rankraščių. Prašo kad paskaitytų ir pasakytų savo žodį apie jo talentą. Užuot skaitęs rankraštį, leidėjas paėmė vaikiną už rankos, prisivedė prie lango ir paprašė nupiešti žodžiais miesto vaizdą. Tai buvo paprastutė gatvelė, lijo, kur-ne-kur tik matei skėčiais apsidengusius žmones bejudant. Vaikinas po valandėlės įtraukė galvą atgal į kambarį:

— Čia nėra kas atvaizduoti. Aš čia nieko nematau.

— Jeigu jūs nieko nematot, tai negalėsite ir romanų rašyti, — atsakė leidėjas.

Pastabumas yra svarbiausioji romanistų savybė. Jo atmintis turi būti kaip mažo vaiko kelnaičių kišenėliai, kuriuose viskas telpa, kas reikalinga jo žaislui: blizgantieji akmenėliai, sulūžęs peiliukas, pieštukas, plunksnų pora, saldainis, popierius ir pan. Viską romanistas sunaudoja kaip žvirblis lizdui.

Šalia pastabumo, šalia mokėjimo tinkamus iš tos kišenėlės daiktelius pasiimti, šalia mokėjimo juos vaizdingai aprašy-

*) Б. А. Грифцов, Теория романа, Москва, 1927.

ti, pastatomas darbo, rimto darbo reikalavimas. Studijuok, studijuok, o tik paskui pradėk galvoti apie rašymą. Flaubert užsimena apie savo draugą, kuris romanui sukurti apie penkiolika šimtų tomų veikalų išstudijavęs.

Gal sveikam tiek nereiks, bet viena aišku: reikia dar mokykloj išmokt aprašinėt, reikia dar mokykloj kitus studijuot. Tada... kodėl nebūti romanistu?

Stud. Vl. Viliamas

Berlyno zoologiškas sodas

Berlynas savo didumu yra laikomas 3-čiu iš eilės pasaulio miestu. Jį pralenkia tik New-Yorkas ir Londonas. Savo 878 kvadratinių kilometrų plote Berlynas talpina daugiau kaip keturius milijonus gyventojų. Vokietijos didžiausiame mieste yra daug ko pamatyti. Kiek čia muziejų, paminklų, bibliotekų, sodų ir kitų kitokių įžymybių. Tų įžymybių eilėj vieną iš pirmesnių vietų reikia skirti Berlyno zoologiškam sodui, kuris savo puošnumu ir turtingumu maža susilaukia Europoj konkurentų. Berlyniškis ypatingai yra žymus tuo, kad sodo tikriesiems „piliečiams" namai yra įruošti su dideliu ištaigingumu ir meniškumu. Tik įėjęs į sodą, tuoj pamatai iš dešinės indišką dramblių pagodą, o iš kairės eigiptišką strausų šventyklą. O tokių stilizuotų vilų čia rasi nemaža. Čia rasi beveik visus orientališkus stilius: kinišką, japonišką, indišką, arabišką. O kaip gražiai pastatyta gyvuliams landynės, urvai, kalnai, uolos, tvenkiniai! Sodas jau ir be savo tikrųjų gyventojų vertas pasigražėjimo. Ir kiek jis įdomus, kai čia pat pamatai iš įvairių pasaulio kraštų surinktų gyvūnų atstovų maždaug nuo 1500 rūšių. Čia galima sutikti beveik visus mums iš zoologijos pažįstamus gyvūnus. Čia tupinėja ir iš praeivių saldainius vilioja indiškas ar afrikietiškas dramblys; savo ilgą kaklą tampo aukštoji žirafa; pakampiais triuniojas apsiseilėjęs begemotas; sukasi iš džiaugsmo ar įpratimo baltosios ir rudosios meškos; iškilmingai vaikšto vienakupriai ir dvikupriai kupranugariai; trepinėja storasprandžiai bizonai; žvalgosi kilnieji briedžiai, stirnos; slankioja vilnotosios lamos, margieji Indijos tapirai, ramieji jakai, zebrai ir visa eilė kitų. Visi turi savo atskirus „palocius".

Pažvelgęs į tvenkinius, matai antilopes, jūrų vilkus, baltąsias meškas, vandens arklius, šunis ir kitus mėgstančius vandenį žvėrelius. Plukdosi jie sau ramiai vandenėly, mažai teklausydami komplimentų, kuriuos siunčia šiems plikapilviams smalsūs žiūrovai.

Plėšriųjų gyvulių name už geležinių grotų, kaip didžiausi nusikaltėliai, urzgia, staugia, žvairuoja liūtai, tigrai, leopardai, panteros, jaguarai, pumos, lūšiai. Šiuos pikčiurnas įdomu pamatyti, kai jiems atneša maisto. Jų puota šiurpulinga. Storoki

jautienos ar arklienos kaulai trata jų dantyse kaip sausi žagarai. Pajunti žmogus, kad pakliuvęs į tokių kompaniją turėtum tikrai bijoti, kad jie tau apikaklės nenuardytų. Daug drąsesnis paijunti, lankydamas naminius gyvulius. Juose svečiuodamasis pajunti tikrą draugiškumą.

Žemaičių velnias.

Visai malonaus ir gražaus įspūdžio įgauni patekęs į giesmininkų margaplunksnių paukščių, paukštelių karalystę. Koks plunksnų, čiulbesių įvairumas! Pradedant Amerikos kolibru, kuris savo didumu nedaug praneša širšę, baigiant didžiausiais strausais. Visi jie savotiškai įdomūs ir gražūs. Daugiausia žmogaus akį pavergia rojaus paukščiai, įvairūs povai, Japonijos ilgauodegiai gaidžiai, skaidraakiai ereliai, stebuklingo gražumo lokiai, linksmosios papugos ir ištisa eilė kitų. Su kai kuriais galima prakokietuoti ištisas valandas. Žinoma, yra nemaža apšiurėlių, susiraukėlų, snaudalių, kurių neišjudinsi jokia gestikuliacija ir mimika.

Jų gyvenimo būdas toli gražu nevienodas. Vieni kopinėja jiems specialiai užaugintuose medžiuose, kiti tam tikruose na-

mukuose, treti braido po pelkutes ar nardo prūde. Vienas bendras įspūdis, į juos pažvelgus, — kad jie yra pamiršę savo tėvynes.

Vaizdas apie mūsų žemės gyvūnus gal dar būtų ir nepilnas, jei Berlyno zoologiškas sodas neturėtų aquariumo. Aquariumas čia yra atidarytas tik prieš didįjį karą — 1913 metais. Tai yra 3 aukštų 53 metrų ilgio ir 35 metrų pločio gražus namas, paskirtas jūrų, gėlųjų vandenų ir kitiems žemesniems gyvūnams. Visos patalpos suskirstytos pagal gyventojų didumą. Įvairioms žuvims, reptilijoms, amfibijoms padarytos išmūrytos sienose tam tikros patalpos, kurių išorinė pusė yra stiklinė. Patalpos pripildytos atsakančios temperatūros vandens, prisodintos augmenėlių, pribarstytos akmeniukų, — žodžiu, kiekvienam tos patalpos šeimininkui sudarytos visai naturalios ir tinkamos jų gyvenimo sąlygos.

Pirmajame aukšte yra didesniųjų žvėrių, ropuolių ir amfibijų klasių atstovai, kurie gyvena vandenyse. Dėl to ir šitas skyrius pavadintas „aquariumu" (nuo lot. žodžio aqua — vanduo).Gėlųjų vandenų daly galima sutikti įvairūs foreliai, karpiai, vėžiai, unguriai ir daugelis kitų. Susidomėjimo verta čia iš Japonijos atgabenta milžiniškoji salamandra (Riesensalamander, Megalabatrachus maximus) — kaip žinome, salamandra yra didžiausias gyvis iš dabar gyvenančių amfibijos klasės. Berlyniškis egzempliorius sveria 11 kilogramų ir turi 1,15 metro ilgio. Penimas daugiausia negyvomis žuvimis.

Jūrų vandenų skyriuje galima matyti koralų žuvys, įvairios plekšnės, rajos, jūrų arkliukai, aktinijos, purpurinės rožės, vėžiai ir daugelis kitų, kurių lietuviškais vardais nė nemoku ir negaliu pavadinti.

Antras šio gyvūnų viešbučio aukštas vadinamas „terarium". Čia yra 19 didesnių ir 69 mažesnių patalpų, paskirtų ant žemės paviršiaus šliaužiojančioms reptilijoms bei amfibijoms.

Čia yra, be kitko, įdomus gyvatynas. Žmogui pasidaro šiurpu, kai pamatai bent 7 metrų ilgio ir dviem rankom vargiai apimamą Brazilijos ar Azijos džiunglių gyvatę. Ji gali praryti daug už save storesnį daiktą. Nemaža kiaulė pražūva šitoj dešroj su šeriais ir nagais. Čia yra ir nuodingųjų gyvačių kaip akiniuotė, barškuolė. Nuo tokių Indijoj ir kituose kraštuose žūsta tūkstančiai žmonių.

Didelio įdomumo sukelia Nilo krokodilai ir jų būstynė. Tai bemaž tikras garsiojo Nilo pakraščių kampelis. Čia auga plačialapės palmės, įvairūs kiti šiltojo Eigipto upės augalai. Ant smėliuoto kranto guli išsitiesę smailiadančiai krokodilai išdidžiai pažvelgdami į gausius žiūrovus. Nemažiau atkreipia žmogaus dėmesį įvairios vėžlių rūšys. Vienas iš čia esančių vadinamas Elefantschildkröte (Testudogigantea) iš Madagaskaro. Jis sveria 200 kilogramų ir jau turi 85 metus, nors kai kurie iš jų gyve-

na iki 200 metų. Atrodo, kad ant savo kaulinės kupros galėtų išlaikyti sunkiausias armotas.

Trečias aquariumo aukštas vadinamas „insektarium" — vabzdynas. Čia galima matyti mums visiems gerai žinomų bitelių, vapsvų, įvairių vabalų, skorpionų, šimtakojų, skruzdžių liūtų, įvairių kirmėlaičių, vikšrų, peteliškių. Visi jie turi savo paskirtas vietas.

Apskritai aquariumo sienos papuoštos gražiais dailininkų paveikslais, vaizduojančiais įvairių buvusių ir esančių gyvių scenas. Išeinant iš šių pilnų gyvybės rūmų, palieka malonus ir neišdildomas įspūdis.

Čia pat prie zoologijos sodo yra Planetarium — observatorija, kur daug ryškiau negu paprasta akimi gali pamatyti įvairius dangaus kūnus, jų dydį, kelius ir bendruomenes. Šios observatorijos lankymo yra tam tikri seansai. Apžvalgaujant dangaus kūnus duodama nemaža įvedamųjų paaiškinimų.

Taigi, apskritai tariant, miniatiuroj čia gali išvysti visą prigimtąjį pasaulį, tikrą pasaulio gyvūnų šventę, kur iš tolimiausių šalių gyvūnai yra atsiuntę savo atstovus.

Linksma ir jauku šioj gyvūnijos karalystėj. Žmonės šį kampelį ypatingai mėgsta. Lankytojų niekumet nestinga. Kai kurie čia praleidžia ištisas dienas. Atsineša „Butterbrotų", gauna čia specialios kavos puodelį ir taip lanko savo pažįstamus ir „mylimuosius". Evoliucionistai čia randa nemaža savo protėvių, giminių.

Lankytojai turi taip pat įvairių patogumų. Čia yra didelis gražus restoranas, kur gali pasistiprinti ir pietų pavalgyti. Čia yra didelė koncertams vieta, su 8.000—10.000 kėdžių ir nuolatinis gražus karišKas ar simfonijos orkestras. Čia pat surasi ir aludę „Zum durstingen Flamingo",kur berlyniečiai tuština „Berliner Weise" didelius alaus bakalus. Čia stovi bokštas, į kurį už 20 fenigų įlipęs pamatysi gražiai zoologišką sodą ir artimesnes Berlyno apylinkes. Čia yra viena iš gražiausių Berlyne salių „Marmorsaal", kurioje menininkai mėgsta duoti savo koncertus, vaidinimus.

Žmonių ypatingai prisirenka daug pavakare, apie 6—7 valandą, kada penima daugumas žvėrių. Vaikai jodo ant kupranugarių, asiliukų ar kitų savo nuolaidesnių draugų; vyresnieji klausosi muzikos, geria kavą, alutį ar žiūrinėja beužkandžiaujančius šios vietos šeimininkus. Kai kurie žiūrovai, norėdami, tur būt, įgyti geresnių simpatijų, numeta vienam kitam po maisto gabalėlį, nors bendrai maitinimas iš šalies yra griežtai uždraustas. Kai kuriems gyviams maitinimas ne jų maistu yra net mirštamai pavojingas.

Visuomenei šiai brangiai kaštuojančiai įstaigai nesigaili lėšų. Vieni aukoja pinigais, kiti pastato kai kuriems gyvūnams vilas, treti aukoja ir pačius iš tolimiausių vietų parvežtus gyvius. Pavyzdžiui, vienas amerikoniškas tapiras paaukotas kino firmos

Ufa-Decla, vienas strausas kažkokios aludininkų draugijos. Nemaža egzempliorių suaukota kitų draugijų ar pavienių asmenų. Tačiau, žinoma, daugiausia šią įstaigą remia pats miestas, jo lankytojai ir vyriausybė. Be to, tam reikalui yra suorganizuota gamtos mėgėjų draugija, kuri taip pat šią įstaigą žymiai palaiko. Pinigų nesigaili nė didžiausioms kelonėms į tolimiausius pasaulio kraštus.

Kartą įžengęs į šią vietą, nenori išeiti, o išeidamas manai, kada vėl teks aplankyti „Zoologische Garten in Berlin".

Aug. Raginis

Vėlinių mintys

Žmonija sudaryta iš mirusiųjų ir gyvųjų.
Auguste Comte.

Žmonės jaučia dviejų pasaulių — dvasios ir medžiagos — artimumą. Tik tie, kur mėgsta skarelę ant akių užsirišę vaikščioti, atkakliai kartoja, kad nėra dvasinio pasaulio, kad žmogus tėra tai, ką jis valgo (Was der Mensch iszt, das ist er). Įsijautimą į antgamtišką sritį neša tikėjimas, kuris pasakoja mums ir apie tuos, kurių akys užsimerkė šiai žemei.

Tikėjimas nuo žmonijos vaikystės išminties knygose išrašė, kad žemės dienos yra pradžia gyvenimo, niekados nesibaigiančio, kad nėra mirties, yra tik gyvenimas. Ir net neišmintingais vadina tuos, kurie kitaip mano. Ar rasite jūs teisingesnę kalbą, už tą, kurią žydų karalius šiais žodžiais ištarė: „Teisiųjų sielos Dievo rankoje, ir jų nepaliečia mirties kankinimas. Neišmintingųjų akimis jie rodosi miršta, ir jų išėjimas laikomas suspaudimu, ir jų atsiskyrimas nuo mūsų sunaikinimu; tuo tarpu jie yra ramybėje" (Išm. knygos 3).

Štai vienas mūsų pažįstamas mirė. Mirė — sakome mes, nekartą klausdamiesi, ar jau amžinas tas jo atsiskyrimas. Bet ne! Juk tai pradžia į naują, gyvybės pilną būtį, tokią pat tikrą, kaip ošianti giria, kaip žvaigždėtas dangus ar tekanti saulė. Tai tikra nauja gyvybė, nes „Dievas ne mirusiųjų, bet gyvųjų" (Mat. 22, 32).

Todėl visai teisinga, jei mes atsimenam tuos žmones, kurie iš aukšto ir mėlyno skliauto žiūri į mus. Bažnyčia skiria net dieną į aną pasaulį nusikėlusiems paminėti. Vėlinės! Bet netikėkime, kad, juodais rūbais apsivilkę ir liūdnus veidus padarę, mes amžiams išnykusius minime. Žinokim, jog tie mirusieji yra gyvi. Jų gyvenimas aukštesnis už mūsų gyvenimą.

Taip moko Bažnyčia. Bet visos tautos turi gilų tikėjimą anuo pasauliu. Senųjų lietuvių pažiūras į vėlių gyvenimą atvaizdavo didysis poetas A. Mickevičius savo „Vėlinėse". Ir tas tikėjimas bendras visoms tautoms. Visai nesistebėkime,

jei Eigipto papiruose, pageltusiuose ir aptrūnijusiuose nuo tūkstančių metų, rasime užsimenant apie vėles, kur ilsisi piramidose, žiūrint į mirtį su giedriu blaivumu ir sakant: „Šiandie prieš mane stovi mirtis..., kaip loto gėlės kvapas" (Sinuhetas, žr. „Šviet. Darb." 3—6 nr. 1922 m.). Juk tai įgimtas dalykas nesugadintiems protams!

O ir pavieniui žmogui kiek pasitaiko progų, kurios duoda atsiminti, susimąstyti ir įsigilinti į kito pasaulio gyventojus. Ir kaip jam nesykį tiktų prancūzų rašytojo Paul Bourget žodžiai: „Aš turiu draugų beveik tiek po žeme, kiek ir ant žemės ir tam tikrais metų laikotarpiais, kai kalendoriuose ir gatvėse, šeimų židiniuose ir vaikučių akyse šventa, man pasitaiko atsiminti tuos, kuriems jau niekados nebus švenčių... Kiek veidų tada man pasirodo! Vieni išvarginti, pasenę, laiko palytėti; kiti jaunučiai, su skaisčia ir grakščia jaunatve" (Pastels).

Jei žmogus galvos, jis pamatys, kaip visas jo gyvenimas susipynęs su darbais tų, kur jau amžinybėj ilsisi, jis supras, kad tikrai „žmonija sudaryta iš mirusiųjų ir gyvųjų. Tik mirusieji gausingesni". Jie gausingesni savo atliktu darbu visose srityse, jie galingesni. Jie buvo mūsų mokytojai, jie leido įstatymus, kuriuos mes šiandie vykdom, jie statė trobesius, kuriais gėrimės, rašė kūrinius, kuriuos atmintinai mokomės. Mokslas ir menas remiasi jais! Visa praeitis, kuri ne vieną taip vilioja ir žavi, priklauso jiems. Ir koks nevykėlis tas, kuris nori kovoti su jais ir vengia jų darbus pažinti. Jis nenusimano, prieš ką turėtų kovoti, ir dažnai daro tai, kas jau seniai padaryta. Nesusipratėlis ir tas, kuris nori iš šios dienos iškirsti visas tradicijas, praeitį: jis turėtų žinoti, kad, atsiskyrus nuo praeities, jam liks tuštuma, kuria jis turės vaikščioti. Nusimanymo turįs su Krėve tars: „Praeitis gimdo jėgų, ateičiai kurti" (Likimo keliais).

Bet iš antros pusės, atsižvelgdami į mirusius, į praeitį, neturime paskęsti pasyviame susižavėjime atliktais darbais. Žinokim, kad pasauly dar nieko nėra baigta. „Dar pasaulis negenėtas, Dievo rūmai nebaigti", anot poeto Baltrušaičio. Ir kiekvieno žmogaus pareiga su didžiausia energija, su visomis kūno ir dvasios jėgomis prisidėti prie Dievo rūmų baigimo.

Pasisėmę iš praeities tai, kas ten gera, kurkim ateitį!

Nesusikalba.

— Vakar pas mane buvo svečių.
— Taip, ir aš nekenčiu tų kačių.
— Ar tamsta neprigirdi?
— Taip, tokios biaurios — smirdi.

A. T.

Ugnies Žemė ir jos gyventojai

(Pagal prof. Dr. M. Gusinde S. V. D. straipsnį iš „Hochland" rugpiūčio mėn.).

Ugnies žemė yra pačiuose Pietų Amerikos kontinento pietuose. Pavartę istorijos lapus galim rasti, kad Ferd. Magellan'as 1520 m. lapkr. m. pasiekė ilgai ieškotą žemę. Abiejuose kraštuose pamatė jis kylančią didelę ugnį, lyg didžiulius dūmų stulpus. Tai žemei jis ir davė vardą Tierra de los fuegos — Ugnies Žemė. Tai buvo indėnų trobelėse kūrenama ugnis, kaip būtinas gyvenimo reikalas. Taigi vardas „Ugnies Žemė" neturi nieko bendro su vulkanais, kurių ten visai nėra, arba su kokiais karščio periodais. Temperatūra ten žema. Nemaloniai veikia nuolatiniai drėgmens ir lietūs. Dėl to indėnai laikos tik ant uolotų krantų, ir tik būtino reikalo verčiami eina į salos vidurį. Dabar suprantama, kam reikalinga nuolat kūrenti ugnį. Medžių netrūksta, ypač ąžuolų. Jie auga net uolotose kalnų vietose. Skaisčių, kvapių gėlių ten visai nėra. Girios tuščios, numirusios, paukščių nėra. Salelėse, sekliuose pakraščiuose matyti įvairių įvairiausių rūšių paukščių. Indėnas savo pragyvenimui naudojasi tais gyvuliais ir kai kuriais šliužais. Tokiose sąlygose gyvena ugniažemiečiai. Kai kam jie gal atrodyti kaip žmogėdros, kaip žiaurios būtybės. Tiesa, pirmas įspūdis labai nemalonus: jų kūnas apdengtas nedideliais odos gabalais, visas purvinas, plaukai susivėlę,žvilgsnis neaiškus, burna plati. O vis dėlto tie žmonės turi širdį ir jausmus, temperamentą ir sielą.

Pamatę baltuosius ugniažemiečiai bėga ir slepiasi. Norint suprasti jų gyvenimą ir sielą, kaip tik reikia mokėti jų kalbą ir su jais gyventi diena iš dienos. Autorius (Dr. Gusinde) padarė ten 4 ekspedicijas ir išbuvo 3 metus. Ugniažemiečiai juo buvo visiškai pasitikėję ir įleisdavo į savo ceremonijas.

Ugniažemiečių kultūros prasmei suprasti yra prisidėję katalikų ir protestantų misijonieriai. Bet kultūros vaizdas tebuvo silpnas. Svarbu pažinti jaunikaičių ir vyrų ceremonijas. Didžiojoj Ugnies Žemės saloj gyvena Selknamo žmonės. Kapo Kyšulį yra apgyvenę Iamanai. Vakarų Patagonijos salose gyvena Halakwulup'ai. Jų kalbos visai skirtingos. Selknamiečiai yra aukšti, proporcingi žmonės, o kitos dvi giminės — žemi, neužaugos. Maitinasi tuo, ką duoda motina gamta. Geria tik vandenį. Gyvulys guonaco (Lama huanachus) ugniažemiečiams indėnams teikia visa, kas reikalinga: mėsos, odos, karčių drabužiams siūti ir kt. Indėno trobelėje yra visko; joje jis miega su šeima, su šunimi, kurs jam atstoja geriausią draugą; čia sudėtas visas jo turtas. Trobeles stato daugiausia prie medžių ir uolų. Viduj papuošimų nėra. Dieną sėdi ant žemės, naktį pakreikia žagarų, po galva

pasideda akmenų ar kaladę. Visą laiką turi kūrenti ugnį, prie kurios visi šildos. Gyvenimo vieta nuolat keičiama.

Mėsa prieš valgant apdeginama liepsnoje ar pelenuose. Virimo nepažįsta. Vandenį semia odiniais maišais. Taip daro selknamiečiai. Kitos giminės naudojas Kanu — iš trijų medžių sudarytu plaustu, kurį vairuoja moteris. Svarbiausias ginklas — lankas ir strėla. Naudojasi ir ietimis. Nusmailinti kaulai atstoja jas, šukas — delfino žando dantys ir t.t. Dėl to mažo turto persikėlimas yra labai lengvas. Vienintelis indėnų rūbas yra odinis apsiaustas.

Bendro valdovo visoms šeimoms ar giminėms nepripažįsta. Pripažįsta monogamiją. Kad vyras turi dvi tris žmonas — tai tik išimtis. Nėra kokių ypatingų vestuvių iškilmių: paprastai sukviečiami giminės, surengia medžioklę, bendrai gaudo grobį. Berniukai ir mergaitės, ypač brendimo amžiuj, skiriami vieni nuo kitų. Jaunavedžiai po kelių dienų turi palikti tėvų numus. Jie su tėvais neturi teisės nė vieno žodžio kalbėti. Žmona šeimoje užima gana garbingą vietą. Ji nėra vyro ar šeimos vergė. Svarbiausias vyro uždavinys — pargabenti šeimai reikalingą mėsos kiekį. Žmona rūpinas vaikais, valgio ir odinių apsiaustų gaminimu.

Vaikai malonūs, paklusnūs. Vaidų, prieštaravimų Ugnies Žemėj visai nėra. Iki 3—4 metų kūdikį auklėja motina, paskui tėvas. Po to ateina pareiga dalyvauti slaptuose jaunimo šventimuose. Tai lyg koki auklėjimo kursai. Svarbiausia čia, kad jaunoji karta išlaikytų savo tėvų tradicijas. Paprastai čia reikalaujama išlaikyti ilga tyla, maisto ir miego maža teduoda, prityręs asmuo, ypač moterys, duoda taisyklių vėlesniam, savarankiškam jų gyvenimui. Čia moko, kad būtų lankstūs, anksti kelti, gerai išnaudoti dieną, padėti artimui.

Visos trys giminės pripažįsta vieną aukščiausią būtybę. Tik su indėnais nesusipažinę žmonės gali sakyti, kad jie tikėjimo neturi. Ugniažemiečiai šventimų kandidatams pabrėždami tvirtina, kad visos gyvenimo normos, taisyklės pareina nuo vienos aukščiausios būtybės. Dievas jiems yra teisėjas už gyvenimo darbus. Tas Dievas yra kaip gryna dvasia, kurs visumet egzistavo, kurs gyvena viršum debesų neapsakomoj tolumoj; jis nei valgo, nei geria, nei miega. Žvaigždės esančios jo akys, ir jis visa mato. Bausmė už nuodėmes reiškias ilgomis ligomis ir ankstyva mirtimi.

Prieš 50 metų ugniažemiečių buvo 50.000, šiandie jų bėra vos 600. Jų skaičius taip labai sumažėjo dėl susilietimo su Europos kultūra ir jos atstovais. Ugniažemiečių salos labai tiko avims auginti, o tai pakenkė ugniažemiečiams. Jie buvo šaudomi, alkstančioms šeimoms duodama strichninu užnuodytos avių mėsos. Prieš tokius baisius darbus stojo saležiečių misijonieriai. Taip pat reikia dėkoti ir protestantų anglų misijoms. Sunku juos beapsaugoti nuo greito išmirimo.

Vl. Viliamas

A. a. Petras Dausa

Šiemet liepos mėnesio 17 d. Kaune mirė širdies liga vienas kuklus, tylus, bet rimtas ateitininkas — Petras Dausa. Petras yra gimęs 1904 m. Petrinės vienkiemy, Utenos valsčiuje. Karo metu buvo išvykęs į Rusiją — Voronežą ir ten 1916 metais įstojo į ateitininkų eiles. Grįžęs į Lietuvą mokėsi ir 1927 metų pavasarį baigė Katalikų Mokytojų Simano Daukanto Seminariją. Būdamas seminarijoj dirbo ateitininkuose ir kurį laiką buvo kuopos pirmininkas. Vėliau įstojo į Lietuvos universitetą, Teologijos-Filosofijos fakultetą, o sykiu dirbo ir valdininko darbą Žemės Ūkio Ministerijoj.

Petras Dausa

Paskutiniu laiku įsigalėjusi širdies liga neleido darbuotis ir dėl to buvo nuvykęs į Karaliaučių gydytis. Čia man teko pirmą kartą jį pažinti ir išgauti iš jo tas žinutes, kurias čia paduodu. Jį, begulintį Universiteto ligoninėj, mes su drg. A. Bendaravičiumi aplankydavom beveik kasdien. Tomis progomis tekdavo arčiau susipažinti ir pasikalbėti visais rūpimais klausimais. Jis buvo tikras optimistas, nuoširdus ir malonus. Jį mylėjo visa palata. Negaliu nepaminėti vieno žydo iš Kauno, kuris dėl jo, mus pamatęs ateinant, beveik visumet pasrūdavo ašaromis. „Aš gailiuosi, sakydavo žydas, kad jis toks jaunas, gražus ir geras turės mirti". Daktarai iš sykio pasakė, kad be operacijos jokiu būdu nepagydys, o operacija labai rizikinga. Vėliau tie patys daktarai ėmė sakyti, kad galima pagydyti ir be operacijos. Petras suprato, kokia čia politika, ir ėmė ruoštis namo. Pirmomis liepos mėn. dienomis išvažiavo į Kauną. Liepos mėn. 16 d. parašė man laišką, o kitą dieną jau jo nebuvo gyvųjų tarpe. Laiške rašo; „Gaivindama siūbtelėjo Lietuvos oro banga, dabar jau stoviu daug tvirčiau ant kojų... kol kas gyvenu Kaune, bet šią savaitę važiuoju namo į savo Petrinę, į Utenos padangę, pas mamą". Deja mamai savo sūnelio nebeteko gyvo išvysti.

Karaliaučiuje a. a. Petras turėjo savo mokslo draugą

Konsulato sekretorių p. Masiliauską, kuris juo per visą laiką tikrai ištikimai rūpinosi. Čia jis turėjo ir daugiau lankytojų. Atlankydavo ir pats konsulas p. Budrys, p. Ašmis.

Petrą mylėjo visi.

Tebūnie jam lengva Lietuvos žemelė.

Jaunųjų žiedai

P. Striupas

Ar atsimeni?

Ar atsimeni tą dieną,
Kai priskynę mes purienų,
Ėjom žydinčiu taku.
Man tarei: „Kaip čia jauku!"
Vyturėliai mums giedojo,
Skraidžiojo drugiai lankoje,
Bitės lankė žiedelius,
Kregždės gaudė drugelius.

Ar atsimeni tą upę,
Kur, laively pasisupę,
Skynėm baltas lelijas,
Į vainiką pynėm jas?
Bangos upėj šnekučiavos,
Glamonėjos ir mylavos,
Vėjas dvelkė aplink mus,
Sklaidė mūsų troškimus.

M. Linkevičius

Tarp žiedų

Saulutė švietė.
Žaisti, mylėti,
Svaigt tarp žiedų
Buvo saldu.
Amžius minėsi —
Liepų pavėsy
Kaip sapnavai,
Ką mylavai...

Mano jausnyste!
O kad atskristų.
Vėliai ana
Džiaugsmo diena...
O tai ir vėl tau
Džiūgauti, šėlti
Tarpe žiedų
Būtų saldu...

J. B.

Šventaduobė

(Padavimas).

Už keliolikos žingsnių nuo Plokščių bažnytkiemio į pietus yra gan gilus griovys, Šventaduobė. Jis apaugęs eglėmis ir kitokiais medžiais. Į tą griovį eina laiptai ir pritaisytas tureklis. Šventaduobėje stovi Švenčiausios Panelės altorius. Prieš jį suolelis. Be to, ten yra šulinėlis, kurio vandenį žmonės laiko gydomu. Tą altorių žmonės puošia gėlėmis, deda aukas pinigais, kiaušiniais ir kitokiais daiktais.

Apie Šventaduobę yra užsilikęs štai koks padavimas. Seniau ji vadinosi Raudaduobė.

Vieną kartą iš netolimo R. kaimo viena mergaitė norėjo ištekėti. Tėvai nenorėjo jos leisti, nes jaunikis buvo neturtingas. Važiuojant į šliūbą pro šią vietą motina tarė dukteriai: „Kad tu prapultum tame griovy". Staiga mergaitė kažin kur dingo.

Po to atsitikimo, saulei nusileidus, griovyje kažin kas raudodavo. Tamsoje žmonės tos vietos lenkėsi iš baimės. Tačiau vieną kartą, saulei nusileidus, ėjęs pro tą griovį senukas ir pamatęs ateinančią baltai apsirengusią mergaitę. Persigandęs bėgo atgal. Atbėgęs pas kleboną papasakojo jam, ką matė. Klebonas davęs jam škaplierius ir maldaknyges. Be to, liepęs senukui, kai ta žmogysta ateis ir pasakys ko reikalaujanti, kad jis sakytų tris kartus: „Visos geros dvasios danguje Dievą garbina, tad ir tu bėk pas jas", ir ji iškilsianti aukštyn.

Kitą vakarą senukas nuėjęs į griovį. Jam belipant žemyn pasirodė ta pati šmėkla. Prisiartinęs senukas prie jos paklausęs, ko reikalaujanti. Jai nieko neatsakius, senelis klausinėjo toliau, ar ji gera dvasia ar bloga. Ji atsakiusi, kad gera. Senukas dar du kartu paklausė, ko reikalaujanti? Tik iš trečio karto atsakiusi, kad iš tų namų, iš kurių ji kilusi, kas nors užpirktų kelerias mišias ir iškeltų pietus. Be to, kad nė vienas ateidamas neatsineštų nieko su savim. Tą jai pasakius, senukas taręs tris kartus: „Visos geros dvasios danguje Dievą garbina, tad ir tu eik pas jas". Vos ištarus trečią kartą tuos žodžius, žmogysta iškilusi ir dingusi debesyse. Senelis sugrįžęs pasakė klebonui, ko ji reikalaujanti. Klebonui įsakius, namiškiai visa tai išpildė.

Nuo to laiko niekad daugiau tame griovy neraudodavo, liko tik vardas Raudaduobė. Tas vardas vėliau pakeistas Šventaduobe, pastačius altorių. Ir šiandien altoriaus žmonės neužmiršta. Žmonės jį puošia ir meldžiasi, prašydami Švenčiausios Motinos užtarimo.

Iš Kauno „Saulės" Mok. Sem. ateitininkių laikraštėlio.

K.

Vienuolis — žvėrių ramdytojas

Vieną kartą paklausė vienuolyno viršininkas savo vienuolį:

— Ką tu šiandien nuveikei?

— Ak, — atsakė vienuolis, — aš kasdien turiu tiek darbo, kad be Dievo pagalbos niekada neapsidirbčiau.

— Tai ką gi tu veiki?

— Aš turiu du sakalu ramdyti, dvi stirnas laikyti, du ožiu tampyti, slibiną supančioti, lokį nugalėti ir ligonį slaugyti.

— Ką tu čia kalbi, visam vienuolyne nė vieno iš tų gyvių nėra?!

— Tačiau taip yra, — atsakė vienuolis. — Du sakalai, tai mano akys, kad jos į piktą nežiūrėtų, dvi stirnos, tai mano kojos; aš jas turiu laikyti, kad nenuvestų manęs piktu keliu. Du ožiai, tai mano rankos, kurias aš turiu tempti prie darbo. Slibinas, tai mano liežuvis, kurį aš turiu pančioti, kad jis ką pikta neplepėtų. Lokys — tai mano širdis, su kuria aš turiu nuolat kovoti dėl savimylos ir tuštybės. O ligonis yra visas mano kūnas, kurį aš turiu slaugyti, kad jis nepasiduotų geiduliams.

*

O tu, drauguži, ar mažiau turi darbo. Kiekvienas, kas nori turėti tvirtą charakterį, turi būti taip pat toks žvėrių karalius, (savo polinkių) ramdytojas. Besiruošiąs didelius darbus Dievui ir tėvynei nudirbti negali sakyti:

— Ak, aš jau toks, į piktą linkęs gimiau. Ne, idealistas jaunuolis sako:

— Manyje yra laukinių, užsispyrusių žvėrių, dėl to aš juos turiu prisijaukinti, nuramdyti.

Iš Alytaus ateitininkų laikraštėlio, 1928 m.

Mat. J.

Vieno genijaus nežinoma gyvenimo sritis

Tai atsitiko maždaug prieš 80 metų Kaukazo kalnuose, šiandieninės Daghestano respublikos srity. Tada rusai žiauriai kovojo su kalnų tautomis, kurios Imamo Schemilo vadovaujamos buvo paskelbusios carui karą. Pakrašty kalnų, tarp Kaukazo ir Kaspijos jūrų, rusai įsteigė tvirtovę Grosny, iš kur retkarčiais vykdavo miesto ekspedicija į kalnus. Gyvenimas tvirtovėj buvo labai nuobodus ir monotoniškas. Jauniesiems oficieriams, ypačiai romantikams, būdavo labai ilgu, todėl jie laikas nuo laiko išdrįsdavo vykti į kalnus mažais būreliais, nors tai buvo griežčiausiai uždrausta. Mjuridai, Kaukazo karininkai, laukdavo atvykstančiųjų, nugabendavo jaunus oficierius į savo kalnų kaimus ir kožiauriausiai juos nužudydavo.

Vieną dieną iš tvirtovės išjojo jaunas oficieris. Jis buvo neseniai į Grosny atkeltas, todėl norėjo nors valandėlę išjoti į kalnus, kad su jais susipažintų. Visą atsakingumą, išjoti be sargybos ir apsaugos, oficieris turėjo pasilikti sau. Tačiau jis drįso žaisti savo gyvybe. Tuojau už Grosny iš po pirmos kalvelės švilptelėjo kulka, suskambo šūvis. Kulka pralėkė pro oficieriaus galvą, bet staiga ant kaklo jam buvo užmestos kilpos. Oficieris nukrito nuo arklio, Mjuridai jį surišo ir prasidėjo nuotykis.

Paprastai, kai rusų oficieriai negalėdavo dėl savo neturtingumo išsipirkti, pirmiausia jiems būdavo išduriamos akys,

tada nupiaunamos ausys ir nosis ir pagaliau būdavo nukertama galva. Jaunasis oficieris buvo vienos vargingos bajorų šeimos kilimo, buvo krikščionis ir išsipirkti negalėjo. Belaisvis nugabentas pas šalies valdovą Naibą Sado, kuris kardu ir Koranu valdė šalis, esančias apie Grosny tvirtovę. Naibas Sado buvo kunigaikštis, didelio laisvės kovotojo Mansuro įpėdinis; jis buvo pamaldus, karingas, mokytas ir kalnuose žinomas kaip ypatingai didžios išminties žmogus. Savo gyvenime jis nebuvo išgelbėjęs jokio ruso, kas jam suteikė didžiojo Schamilo malonę. Mjuridai, kurie suėmė oficierį, suklaupė prieš Naibą Sado ir reikalavo atlyginimo: dvidešimt auksinių arba dešiniąją netikinčiojo ranką. Mat, pagal tradicijas ranka būdavo prikalama prie slenksčio ir tas reikšdavo šeimos pasididžiavimą. Naibas Sado niekados nebuvo atmetęs tokio prašymo. Ir šiuo momentu nieko kita nebuvo laukiama. Jis pasikėlė, stebėdamas peržvelgė belaisvį, pasisuko Mekkos link, sukalbėjo maldelę ir tarė garbingai: „Tikintieji, kurie šventame kare žmones paverčiate belaisviais, būsite Allah atlyginti. Bet šiandie pareiškiu: ši ranka neturi būti nukirsta, šios akys neturi būt išdurtos. Žmogus, kuris stovi prieš mane, yra labai pamaldus. Aš, Naibas Sado, sultono Mansuro įpėdinis, tai jaučiu ir jums išaiškinu, kaip susitaręs su Koranu. Grąžinkite netikintįjį į Grosny, paleiskite jį, ir Allah jums atlygins".

Pagal šalies įstatymus turėtų būt nubaustas pats Naibas. Bet šiuo kart jį išgelbėjo Mansuro autoritetas. Belaisvis buvo Grosny tvirtovėj paleistas, sugrįžo į savo dalį ir buvo perkeltas į ramią šalį. Jis niekam apie šitą atsitikimą nepapasakojo. Toks buvo Naibo prašymas. Likusiems tvirtovėj oficieris aiškinosi, kad dėl blogo kelio paklydęs. Vienok iki savo žilos senatvės jis korespondavosi su Naibu Sado.

Jaunojo oficierio vardas buvo leitenantas grafas Levas Tolstojus ir Nardas yra Naibo ainis, kuris dabar Konstantinopoly papasakojo šį atsitikimą. Šis dalykas nebuvo žinomas iki šiandien. Sados šeimoje buvo saugojamas ryšulys Tolstojaus laiškų, kurių aiškinimas bus rusų mokslininkų dalykas. Savo „Kaukazo novelėse" Tolstojus aprašo rusų oficierių nelaimę ir kalnų tautų vaišingumą. Nieks iki šiandien nežinojo, kad rusų rašytojas tai aprašinėjo iš savo paties gyvenimo.

Katras gudresnis?

— Kas gudresnis: žydas ar lietuvis?

— Mieste žydas, o kaime lietuvis.

Pažinimo ženklas.

— Kiek metų tamstos jautis?

— Dvejų.

— O iš kur tu tai žinai?

— Nagi, iš ragų.

— Iš tiesų, jis turi tik du ragu.

Indėnų pasakos

Kaip atsirado ugnis.

Pradžioje čemakokai neturėjo ugnies. Gyvenimas buvo labai sunkus.

Vieną naktį čemakokai pamatė spindint popo kibirkštis (apuoko akis). Nustebę jie pašaukė vanagą ir prašė, kad lėktų pažiūrėti, kas tai galėtų būti.

Vanagas nulėkė ir, atsitūpęs aukšto medžio viršūnėje, ilgai žiūrėjo. Žiūrėjęs žiūrėjęs, pamatė apuoką. Arčiau prilėkęs, paleido į jį kelias strėlas, bet nestengė jo nudobti. Tačiau apuokas buvo lengvai sužeistas ir negalėjo skubiai palėkti. Vanagas pripuolė, tvoškė jam porą sykių su lazda, bet apuoko kūnas buvo toks kietas, kad lazda atšokdavo, kaip į žemę pliekus. Nusiminęs vanagas sugrįžo atgal pas čemakokus ir susigėdęs papasakojo savo nelaimę. Tie jį dar tris sykius siuntė pakartoti užpuolimą, bet nieko gero neišėjo. Tuomet vienas senas čemakokas patarė vanagui geru prašyti apuoką, kad pasakytų, kaip reikia kibirkštis padaryti. Paukštis paklausė ir laimėjo: apuokas jam liepė trinti du digiti (tokio medžio pagaliukus) ir pats parodė, kaip.

Saulės ir mėnulio medžioklė.

Vieną dieną saulė išėjo strausų medžioti. Žino, kad be prigavimo prie jų neprieisi, tai pavalgė pelenų, karubos su palmių lapais ir eina.

Gerą galą paėjusi, pamatė vieną strausą, kur sargybą ėjo. Jis užuodė, kad kaži kas artinasi, ir suriko:

— Neik artyn! Tu — ne strausas.

— Kaip tai ne strausas, kad strausas! — atsiliepė saulė.

— Na, jei esi strausas, kaip mes, tai pasirodyk ir pašokinėk!

Saulė buvo ne sočiai privalgiusi ir galėjo šokinėti taip vikriai, kaip tikras strausas.

— O dabar parodyk, kas iš tavo maisto pasidaro! — įtartinai pareikalavo subėgę strausai.

Nusigando saulė, bet ir čia jai pavyko. Mat, ir ji tą dieną nebuvo valgiusi mėsos, bet tik žemės ir žalėsių, tai jos išmatos buvo visai panašios į tų paukščių. Strausai pamatė, kad saulė tikrai yra jų giminės ir priėmė ją, tą apsimetėlę, į savo draugystę.

Vakare visi nuėjo gulti. Kai paukščiai sumigo, saulė išpuolė laukan, užmušė daug miegančių strausų ir, surišusi visus juos už kojų, užsivertė tą didelį grobį ant pečių ir sugrįžo namo.

Mėnulis nenorėjo nusileisti saulei ir taip pat išsirengė į medžioklę. Tik, godus būdamas, perdaug priėdė, taip kad strausai tuojau pamatė, kad jis — apgavikas. Perpykę kad užpuolė, kad pradėjo jį žnaibyti ir spardyti, tai tas vargšas sugrįžo namo visas kruvinas ir apie strausus daugiau nė šnekėti nenorėjo.

„Sal. Žinios".

Apžvalga

Vaikų gyvenimas Rusijoj. Būriai suplyšusių murzinų gatvės vaikų, nepaisydami policijos, žmones užkabinėja. Dažnai moterims į rankas įsikimba ir šaukia: „Jeigu tu rėksi, aš įkąsiu tau" ir nepaleidžia tol, kol ką nors gauna. Velykų nakties metu yra visiškai pavojinga vienam kur nors eiti. Staiga tave apipuola keletas vaikų, vieni už skvernų traukia, kiti pagriebę skrybėlę į dulkes sutrempia.

Rusų rašytoja Vera Imber apleistųjų vaikų gyvenimą taip charakterizuoja: „Būriais susitelkę skarmaluoti jie sėdi gatvėse. Renkasi ant žemės numestus dar nebaigtus rūkyti cigaretus ir juos rūko, kiti kortuoja. Jie išblyškę, alkani ligoniai, jie vagys; sustvėrę geria actą, uosto kokainą. Temstant jie pranyksta, sulenda į vagonus ir čia, ant viens kito suvirtę, miega".

Yra kelios vaikų prieglaudos. Bet, deja, šios prieglaudos ir jų gyventojai galima palyginti su vasaros metu tvora aptvertais gyvulėliais. A. Kalina, našlaičių vyriausia globėja, suteikia tokių žinių: „Viename užtvare yra 38 vaikai. Jų 8 dar turi tėvą ir motiną, 14 tikrų našlaičių, vienas žydukas — tikras internacionalistas, apie kitus sunku kas nors pasakyti". 1927 m. „Trud" taip rašo: „Gatvės vaikų 3—7 metų yra 15%, 8—13 m. — 57%, 14—16 m. — 20%, likusioji dalis — dar vyresnio amžiaus".

Šio baisaus reiškinio priežastis norima primesti didžiajam karui, revoliucijos ir bado metams.

Sovietų literatūra marguote marguoja įvairiomis vaikų gyvenimo karikatūromis. Vieni autoriai iš šio liūdno reiškinio gražiai pasišaipo, kitiems visai nei šilta, nei šalta. Tačiau kas kart atsiranda vis daugiau pedagogų ir šiaip žmonių, kurie su pasišventimu stoja į kovą ir, be abejo, tik jie išgelbės Rusiją iš bankroto. Statistikos daviniai jų darbo pasisekimą aiškiai įrodo: 1921—23 m. neaprūpintų vaikų buvo apie 8 milijonai, o 1926—27 jau tik apie 400.000. Vis dėlto reikia apgailestauti, kad dabartinis jaunimo auklėjimas Sovietuose yra nenormalus, suskilęs į dvi sroves: vieni nori pilnutinio auklėjimo, kiti su S. Lilina šaukia: „Vaikai turi būti išauklėti tikrai gerais komunistais". *J. S.*

Katalikų literatūra Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra didžiausiam skurde. Tris pirmas premijas katalikiškos spaudos sąjunga neseniai suteikė dviems nekatalikams autoriams ir vienai vienuolei, tik pereitais metais į Ameriką atvykusiai. Sunkumą sudaro ne tik tai, kad Jungtinių Valstybių katalikai nedaug domisi savo literatūra, bet ir tas reiškinys, jog trūksta katalikų rašytojų. Vienas amerikiečių laikraštis apskaitė, jog

per 9 savaites iš 1613 leidinių katalikiškų buvo tik 42. Čia dar reikia pastebėti, kad apie pusę šių leidinių sudaro verstiniai arba atspaudos Anglijoj parašytų knygų. 1927 m. Jungtinėse Valstybėse pasirodė apie 227½ milijono egzempliorių knygų. Iš jų katalikiškų tik apie 1 milijonas egz. Apie šių knygų gerumą irgi paguodžiančių žodžių negalima tarti. Amerikoj katalikų yra kiek nori tarpe gydytojų, valdininkų, mokslininkų, profesorių, politikų, o literatūros premijas dalina nekatalikams.

Prancūzų studentai. „Les Nouvelles Littéraires" neseniai padarė prancūzų studentų tarpe anketą sužinoti, kas jiems svarbiausia rūpi. Daviniai liūdnoki. Iš daugybės atsakymų matyti, kad didumas prancūzų studentų mažai rūpinasi tais klausimais, kuriais jie užsiima. Jiems stoka aiškumo ir doktrinos, lygiai kaip ir asmenybės. Užsidegimas ir tikėjimas nėra tikras; norai dažnai klaidingi. Didžiausią įtaką jiems turi jau ne Maurras, Barrès, Gide, Proust, bet Bergsono įtaka be galo stipri, o Pėguy ir Claudel'io vis labiau kyla. Labai aukštai statomas poetas Valéry. Iš to galima matyti tam tikrą krikščionišką atgimimą. Tomistinės filosofijos kilimas vis dėlto prancūzų tarpe, ir katalikų, neturi tos didžiulės reikšmės, kaip iš užsienio žiūrint gali atrodyti. Taip pat daugumui studentų svetimas racionalizmas. Tikinčiųjų daug, bet praktikuojančiųjų — maža. Visi trokšta gyvenimo. Beveik niekas neina į teatrą, tik į kiną. Visuomeninės pažiūros daugumo sveikos, palinkusios į visuomeninį konservatizmą. Iš to eina anarchiškas individualizmas, sporto romantika, realizmas mąstyme. Idealistuose daugiau meilės jausmui ir veikimui, mažiau — doktrinos, neapykantos — autoritetams.

Visuomeninis didmiesčių krizis. Per paskutinius 50 metų Europos didmiesčių skaičius be galo pakilo. 1871 m. Vokietijoj buvo 8 miestai, turėję daugiau kaip 100.000 gyventojų. 1900 m. jų buvo 6 syk daugiau. Šiandien Vokietijoj yra 46 didmiesčiai su 16 milijonų gyventojų. Taigi, miestuose gyvena ketvirta dalis vokiečių. Kai kurie miestai labai greit auga. Pav., Berlynas 1881 m. turėjo 63 kvadr. kilometrus ploto ir 1.800.000 gyventojų. 1900 m. jau prašoko 2 milijonus. 1924 m. berlyniečiai gyveno 878 kvadr. kilom. plote. Gyventojų buvo per 4 milijonus. Jungtinėse Amerikos Valstybėse didmiesčiai dar sparčiau kyla. Ten tarp 1900—1920 m. miestų gyventojų skaičius iš 15% išaugo į 26%. Anglijoj per tą laiką didžiųjų miestų gyventojai išaugo iš 30% į 38%, Danijos iš 16% į 20%, Šveicarijoj iš 8% į 12%, Prancūzijoj iš 12% į 15%. Iš tų skaičių matyti, kad miestas nustelbia kaimą, pramonė žemdirbystę.

Didmiesčiai verčia žmones išsigimti, nes jie sugeria į save geriausią žmonių dalį ir paskui ją sunaikina. Didmiesčiai yra didelės kapinės. O tai dėl to, kad miestuose gyvenimas ir darbas įvaro į ligą ir sveikiausius žmones. Apskaityta, kad 52%

visų Vokietijos ligonių lyties ligomis gyvena miestuose. Daugiausia sergančių yra Berlyne, Hamburge, Bremene, Stuttgarte, Stettine. Džiovą galima vadinti tik didmiesčių liga. Nervišku-mas sutinkamas beveik tik miestuose. Triukšmas, amžinas ūžimas didina nerviškumą, kuris, be to, yra paveldimas ir dėl to vis didėja, vesdamas naujas kartas prie išsigimimo. Didmiesčiuose mirtingumas didelis. Jei palyginti kokio nors didmiesčio, pav., Vienos gimimų ir mirimų skaičių, tai matyti, kad vos pusiausvyrą išlaiko. O kai kuriuos didmiesčiuos grabų skaičius kur kas didesnis negu lopšių.

Miestuose, kur yra daugybė fabrikų, darbininkai gyvena skurde. Pav., prieš d. karą Viena ir Breslavas vidurinėj Europoj turėjo blogiausius kambarius. Tie kambariai buvo perpildyti. Tokiose sąlygose negalima norėti, kad didmiesčių gyventojai pasižymėtų didele sveikata, kad iš jų išaugtų kraštui sveiki žmonės.

Koks dekalogo likimas? Vokiečių literatūros laikraštis „Die literarische Welt" susidomėjo, ką pasakytų kai kurie garsesni žmonės apie dešimtį Dievo įsakymų. Klausimai buvo šiaip formuluojami: „Ar dekalogas šiandie dar turi kokios vertės ir prasmės, ar gal šiandieninės moralės reikalams reiktų sudaryti nauji internacionaliniai įsakymai?"

Įdomus yra laikraščio korespondento interviu su Henriku Massis, garsiu kritiku, dar atrodančiu jaunu, elegantišku prancūzu. Pirmiausia jis pareiškęs, kad šiuo klausimu, kuris apima visą Absoliutą ir moralę, pasisakyti ką nors nauja nepakanka vienos valandos laiko.

„Paskui tamsiose Massis akyse" — rašo korespondentas — „staiga kilo sujudimas". Jis paklausė: „Ką reiškė pasakymas šiandie dar?" Ir beveik piktai: „Jūs mane užpuldinėjat dėl mano neaktualumo, bet aš kaip katalikas visumet stoju už aktualumą. Iš esmės atsakyti į tamstų klausimą — man asmeniškai — visai lengva. Dekalogas yra duotas Dievo ir amžinai; negali būti jokio šiandie, vakar ir rytoj. Per drąsu būtų Dekalogui ką nors pakeisti! Jūs pats juk pripažįstat morališkuosius krikščionybės pagrindus, čia negalima ieškoti kažkokių susitarimų. Pakartoju: katalikui čia nėra jokia problema, kurią jūs iškėlėte. Dekalogas yra dieviški įsakymai, katekizmas — genialus mūsų bažnyčios mokslas, ir tik šventasis Romos Sostas, mūsų autoritetas, gali drįst spręsti tokius klausimus. Ir to, manau, visai pakanka" — baigė Henrikas Massis.

Mat. J.

Berlyno valstybinė biblioteka. Berlyno valstybinė biblioteka įsteigta 1616 metais, naujai pastatyta 1909 — 1914 m. Dabartiniai rūmai užima 17.000 kvadratinių metrų. Ji turi 7 dideles sales ir 1000 įvairių kambarių, kabinetų. Biblioteka savo rūmais — didžiausia pasauly. Joje yra 2.300.000 tomų knygų, 58.000 rankraščių, 370.000 žemėlapių ir 400.000 kitų

raštų. Biblioteka gauna 4.000 įvairių laikraščių. Ją kasdien aplanko maždaug po 2.000 skaitytojų.

Turtingiausi Vokietijos, Anglijos ir Amerikos vyrai. Pagal oficialinę vokiečių statistiką, prieš didįjį karą Vokietijoje turtingiausias žmogus buvo Kaizeris Wilhelmas II. Jo privatinis turtas siekė 394 mil. markių. Po jo ėjo hercogas Adolfas von Meklenburg-Strelitz (355 mil. markių), ponia Berta Krupp von Bohlen ir Halbach (320 mil. markių), Bavarijos hercogas Ludvikas III (300 milijonų markių), kunig. Henkel von Donnersmarck (290 mil. m.), kunig. Albertas von Thum ir Taxis (270 mil. markių). Po didžiojo karo Vokietijos milijonierių eilė jau taip atrodo: Wilhelmas II (430 r. markių), ponia Krupp von Bohlen ir Halbach (320 mil. r. m.), kunig. von Thum ir Taxis (200 mil. r. m.) ir t. t. Anglijoje prieš didįjį karą buvo tik 19 žmonių, kurie turėjo po milijoną svarų sterlingų (1 sv. sterlingų — 48 ar 49 litai); jų skaičius dabar pakilo iki 562. Visi kartu per metus jie turi vidutiniškai apie 56 mil. svarų sterlingų pajamų.

Anglai milijonus pasiekė savo pramone.

Jungtinėse Amerikos valstybėse yra 11.000 žmonių, kurie jau turi turto nemažiau kaip už 1 mil. dolerių (arba 10 mil. litų). 74 amerikiečiai kasmet turi pajamų nemažiau kaip 1 mil. dolerių.

Ku-Klux-Klan. Šis vardas nėra visai aiškus; žodis „clan" škotiškai reiškia „bandą, gaują", ar net „sąjungą". Šios slaptosios organizacijos augimo pradžios reikia ieškoti Š. Am. pilietiniame kare, kada pietų valstybėse atsirado vergai. Laisvieji negrai būriais klajodavo, grasindami baltiesiems gyvybės ir nuosavybės atėmimu. Daug nužudydavo ir vergų. 1867 m. Šiaurės Kolonijose susitvėrė Ku-Klux-Klan — apsigynimo sąjunga nuo juodųjų pavojaus. Čia dėjosi visi tie, kurie buvo nepatenkinti negrų išvadavimu. 1869 m. Klan'as buvo panaikintas. Bet kitokiais vardais jis pasireiškė kitur. Daugiausia jis yra nusistatęs prieš juodąją rasę, bet taip pat ir prieš visus kitataučius, kaip žydus, airius, lenkus, ispanus, vokiečius, ypač jei jie katalikai. Metodistų pamokslininkas W J. Simmons visokiais prikalbinėjimais ir propagandomis narių skaičių norėjo privesti iki milijono (ypač 1922—23 m.). Šią sąjungą suorganizavo E. Young Clarke — geras pirklys ir tipingas amerikietis. „Das neue Reich" aprašo žiaurias priemones, kuriomis ši draugija norėjo padidinti savo narių skaičių. Ji nebūtų prasiplėtusi ir išsilaikiusi, jei jos nebūtų parėmę piniguočiai. Be to, kiekvienas naujas narys įstodamas turi įmokėti 10 dol.

Didžiausios galios Klan'as pasiekė Texase, Kanzase, Missouri, Illinois ir Ohio. Šiandieną jo veikimas jau sumenkėjo. *A. T.*

Garsių žmonių honoraras. Apie honorarus ir uždarbius garsių žmonių sužinosim iš sulyginimo. Anglų žurnalas „Tapy-

bos apžvalga" paduoda skaičius didžiausių literatūros honorarų Jungtinėse Valstybėse.

Vienas iš laimingiausių yra populiarus romanistas Choll-Kain vadinamas „Tiražo karaliumi". Šių dienų jo pajamos per metus pasiekia iki devynių milijonų frankų. „Baltojo paukščio" autorius Džems Berri uždirba apie penkius milijonus frankų per metus. Bernardas Shaw, kuris prisipažino geriau mėgstąs neapmokamus aforizmus, negu eikvoti savo kūrybinę galią daugiatomiams raštams, pasitenkina dviem su puse arba trim milijonais frankų už parašytas knygas ir už teatro honorarą. Nežiūrint tokio perdėto kuklumo, sujungto su turtų panieka, Shaw valioja valdyti apie 60 milijonų frankų. Garsiam rašytojui priklauso ištisa eilė namų Londone. Be to, jis valdo didį, paveikslingą vienasėdį šalia Lankaširo.

Ketvirtoj vietoj šių dienų tos rūšies pajamų gauna Wells. Jo uždarbis vos pasiekia apie du mil. frankų.

Tuo tarpu, jei sulyginsim, — prideda anglų žurnalo apžvalgininkas, — šių dienų literatūros pirmųjų vyrų honorarą su pasakiška alga bet kurios Londono muzikos mokyklos žvaigždės, tai sulyginimas išeis rašytojų nenaudai.

Gana to, kad negriško dzas-bando dirigentas „Paviljone" uždirba du syk daugiau kaip Džems Berri.

O ponia Mebel-Chiks, Londono baleto karalienė, per tris mėnesius gauna už savo vakarinius pasirodymus lygiai tiek, kiek Bernardas Shaw per metus už visas savo dramas, romanus ir komedijas...

Actekų knygos išmintis. Pirmykščių Meksikos gyventojų actekų knygoje, parašytoje labai seniai, dabar užsiliko žodžiai: „Nesitepk veido ir niekumet nespalvok savo veido lūpų, nes tas daroma tik neskaisčių moterų kambariuose. Tik paleistuvės, kurios neturi gėdos ir padorumo, tepasi savo veidą ir lūpas. Jas reikia vadinti pasiutusiomis. Jei tau bus Dievo lemta tekėti už vyro, tu jį atrasi, tik niekumet nevartok blogų priemonių; nepadaryk, kad tavo širdis būtų nusistačiusi ir priešinga Dievui. Nedaryk neteisaus liudijimo ir būk jam ištikima".

Mokykla jaunavedžiams. „Daily Telegraph" praneša, kad Naujorko mieste valstybės moterų klubų sąjunga įsteigė naują mokyklą, kur naujavedžių poros ir būsimieji jaunavedžiai bus mokomi ekonomiškai pinigus leisti ir namus įrengti. Mokykla buvo įsteigta todėl, kad dažniausiai vedybos nepavyksta dėl nemalonumų, kurie kyla blogai sudarytą biudžetą pereikvojus. Pasamdyti specialūs mokytojai, kurie mokys šeimininkus skirti reikmenis nuo prabangos ir pirkti dėl vertės, o būsimas šeimininkes — kaip padaryti savo namus komforto ir kultūros židiniais.

Bezdžionės banditai. Pietinės Indijos kaimų gyventojus dažnai užpuola bezdžionės. Jos vagia smulkius daiktus ir su-

valgo maisto produktus, taip pat užpuldinėja moteris, vaikus ir atima iš jų viską, ką tik gali. Kai kuriose geležinkelių stotyse tiesiog knibždėte knibžda bezdžionių. Traukiniui prie stoties prisiartinus, konduktoriai įspėja keleivius, kad užsidarytų langus, nes bezdžionės bematant atakuoja vagonus ir vagia viską.

Daugiausia skaitoma Amerikoje knyga. Plačiausiai skaitoma Amerikoje knyga yra biblija. Statistikos daviniais, praėjusiais metais Jungtinėse Amerikos Valstybėse buvo parduota 26 milijonai biblijos egzempliorių. Vadinas, vidutiniškai kas valandą parduodama po 1.300 egz.

Juokų terbelė

Nepasisekė pameluoti.

Antrą Kalėdų dieną atėjo pas Rupšlaukį kaimynas ir, pamatęs aslą prikreiktą šviežių skiedrų, sako: „Na, Rupšlauki, ar jūs šiandien nešvenčiate?" Tas, nenorėdamas prisipažinti, paskubomis pasakė: „Ne, čia tos skiedros iš vakarykščios dienos".

Ką reiškia pasveikinimas „ant sveikatos".

Žemaitiškai „ant sveikatos" sakoma „unt cveikatos" — vokiškai „hund cvei katce" (išeitų — šuva ir dvi katės).

Neturi laiko.

— Kodėl žiopsai ir nieko nedirbi?
— Laiko neturiu.

Teisingas spėjimas.

— Jūsų parapijoje visi dori žmonės.
— Iš ko tamstai tai sprendi?
— Vakar buvau užėjęs į kapines, ten ant kiekvieno kryžiaus vis parašai: „Čia ilsis doras žmogus". Ir neradau nė vieno kryžiaus, kur būtų parašyta, kad čia ilsis blogas žmogus.

Pervėlai pamatė.

— Žinai ką, aš vakar radau ant kelio pamestą geležinę lazdą.
— Tai mano lazda, aš šįryt ją pamečiau.

*

— Kodėl šuo judina uodegą?
— Todėl, kad uodega nejudina šuns.

Iš Švėkšnos ateitininkų laikraštėlio, 1929 m. kovo mėn.

Mūsų veikimas

Kun. Dr. P. Karalius, didelis at-kų prietelis, važinėja po Ameriką ir renka ateitininkų namams aukas. Nuo š. m. rugp. m. 15 d. iki šiolei prisiuntė 17.000 litų.

Vardinių proga C. Valdyba sveikino raštu kun. Mykolą Krupavičių. Žodžiu sveikino **Pranus:** prof. Dovydaitį, prof. Kuraitį, prof. Venckų (S-gos Dvasios Vadą) ir dr. Raulinaitį. Spalių 13 d. žodžiu sveikino At-kų Fed. Tarybos pirmininką p. Eduardą Turauską.

Dr. Jonas Grinius, buvęs „Ateities" redaktorius, dabar teol.-filosofijos fak. docentas, išleido seniau parašytą dramą „Sąžinė".

Ateitininkų namai jau baigiami rengti. Šiomis dienomis baigiamas ketvirtas aukštas. Ligi Kalėdų bus įrengtas ir penktas.

Didėja eilės. Šiemet į L. Universitetą įstojo apie pusantro šimto abiturientų ateitininkų. Daugumas jų jau yra įstoję į studentų at-kų sąjungą.

Centro Valdybos vicepirmininku išrinktas Ad. Domaševičius.

Darbo mėnuo. Šis spalių mėn. paskirtas „Ateičiai" platinti. Girdėti, kuopose labai uoliai dirbama.

Nauja revizijos komisija. Šiems mokslo metams patvirtinta moksl. at-kų revizijos komisija, pareigomis pasiskirstė šitaip: pirmininkas Bronius Dundulis, sekr. M. Strazdaitė, nariai: Alb. Beniulis, H. Idzelevičius ir J. Jankus.

Dvejus metus buvęs rev. kom. pirm. Vyt. Valiukevičius šiemet nuo tų pareigų atsisakė.

Atsisveikinimo šventė. Spalių 6 dieną senoji C. V-ba iškilmingai perdavė pareigas naujajai. Rytą visi senosios ir naujosios C. V-bos nariai ir svečiai išklausė Kauno Bazilikoje šv. Mišių ir priėmė Šv. Sakramentą. Po pamaldų, prie jaukios šeimyniškos arbatėlės, dalyvaujant prof. Pr. Dovydaičiui, prof. Pr. Kuraičiui, prof. Pr. Venckui, generaliniam Fed. sekretoriui S. Rauckinui ir buv. rev. kom. pirm. Vyt. Valiukevičiui, draugiškai pasikalbėta.

Ateitininkų namų statymo pirmuoju vedėju buvo ne A. Bistrickas, kaip pereitam „Ateities" n-ry buvo pasakyta, bet Jurgis Dobrovolskis.

Studentų konferencija. Š. m. rugsėjo m. 28—29 d.d. Ateitininkų namuose įvyko metinė studentų ateitininkų konferencija. Dalyvių buvo per 600. Rugsėjo 28 d. vakare visi at-kai studentai ir sendraugiai, 11 vėliavų nešini, aplankė Karo Muziejų, kur uždėjo vainiką ant kritusių karžygių paminklo.

Konferencija per Kauno Arkivyskupą sveikino Šv. Tėvą:

Eminencijai kardinolui Gasparri, Vatikanas.

Lietuvių katalikų akademiškasis jaunimas, susibūręs Ateitininkų Sąjungoje, savo gausingos metinės konferencijos Kaune proga, reikšdamas per mane sukaktuvių metais šventajam Tėvui iš pamaldžių širdžių sūniškus savo linkėjimus ir nuoširdžiausius meilės bei atsidavimo jausmus, prašo apaštališkojo palaiminimo sau ir savo darbams.

Skvireckas, Kauno Arkivyskupas.

Šv. Tėvas atsiuntė tokią telegramą:

Arkivyskupui Skvireckui, Kaunas.

Laimės linkėjimus ir pamaldžios meilės užtikrinimą, tenai susirinkusio katalikiškojo Lietuvos jaunimo pareikštą, Šv. Tėvas dėkinga širdimi priėmė ir, melsdamas kasdien gausesnio augliaus, didžiausia meile laimina.

Kardinolas Garparri.

J. E. Nuncijus arkivysk. Bartoloni pasakė,

kad Ateitininkų siekiais, jų darbais jis susižavėjęs. Didelį įspūdį teikia ateitininkų atsidavimas šv. Tėvui. Pats Šv. Tėvas yra Lietuvoj buvęs ir ypatingai Lietuvą myli. Šv. Tėvas turi vilties, kad katalikiškasis Lietuvos jaunimas užtikrina gražią Lietuvos katalikų ateitį. Ateitininkai, kaip tarnaujantieji Dievui, neturi nieko bijoti. Jie yra tiesos kely ir nuo to kelio neturi nukrypti.

J. E. Metropolitas Skvireckas pasakė tokio turinio kalbą.

Džiaugiuosi aš jumis dėlto, kad esu reikalingas jūsų paramos. Šv. Povilas su paguoda atsiliepia apie tuos, kurie buvo jo padėjėjai. Jūs esat mūsų vyskupų padėjėjai. Jūsų veikimo kelias sunkus. Tačiau per aspera ad astra.

J. E. Arkiv. Pr. Karevičius atsiuntė tokią telegramą:

„Nuoširdžiai sveikinu ir meldžiu konferencijai Dievo palaimos sudaryti naudingų nutarimų, vykdyti toliau savo šūkį, pasėkmingai „atnaujinti Kristuje" save, o kiek galima ir kitus".

J. E. vysk. J. Staugaitis stud. at-kų konferenciją uždarant pasakė:

kai mes žiūrime į Lietuvą Europos maštabu, Lietuvos katalikybės ateitis atrodo pesimistinė. Tačiau, kai pažiūrim arčiau, ką mes per 20 metų esam nuveikę — pesimizmas išnyksta. Prieš 20 metų visų luomų katalikų suvažiavimas tilpdavo daug mažesnėj salėj, o dabar tik vien studentų katalikų pilna didžiulė salė.

Matydamas tokį at-kų entuziazmą, tokį veržimąsi idealo link, negaliu tverti džiaugsmu. Ateitis jūsų rankose. Jūs esat mūsų vyskupų pagalbininkai.

J. E. Kaišiadorių vysk. J. Kukta maždaug taip kalbėjo:

Tenka džiaugtis, kad jūs esat daugiausia kilę iš kaimo liaudies. Mūsų liaudis katalikiška, bet jai peršamos visokios idėjos, kurios su Bažnyčios mokslu nieku būdu negalima sude-

rinti. Jeigu žiūrėti į tą darbą, kurį varo mūsų liaudyje įvairūs Kristaus priešininkai, tektų tik nusiminti. Bet jūs, ateitininkai, savo siekiais ir savo darbais nusiminti neleidžiat. Jūsų darbais reikia tik pasididžiuoti.

J. E. vysk. Reinys, at-kų konferenciją uždarant, pasakė, kad ateitininkai, kurių galvose — mokslas, širdyje — meilė, kurie eina tikruoju keliu, užtikrina gražią Lietuvos ateitį.

J. E. vysk. Paltarokas atsiuntė tokią telegramą:

„Dieve, padėk jums visa atnaujinti Kristuje".

Mirė. Š. m. spalių mėn 16 d. tėviškėj, Šiaulių apskr. mirė ateitininkas Ignas Petrušaitis. Jis buvo uolus darbininkas ateitininkų tarpe, pirmas „Šatrijos" (ateitininkų menininkų) pirmininkas. Pereitais metais gydėsi Italijoj, iš ten parvažiavęs gyveno tėviškėj, kur ir baigė savo jaunas dienas, pakirstas džiovos liga.

Marijampolės rajonas galutinai susitvarkė. Veikimas šuoliais žengia priekin. Visi ruošiasi į didįjį 1930 metų kongresą. Kuopos išrinko naujas vadovybes.

V. R. J. gimn. kuopos pirmininku išrinktas Jurg. Starkevičius, M. Krakauskaitė (sekr.), K. Šalaševičius (vyrų kuop. pirm.), J. Dimšaitė (merg. kuop. pirm.) ir K. Dobrovolskis (spaudos platintojas).

Marijonų gimn. kuopos pirm. J. Labanauskas, V. Bučinskas (vice-pirm. ir vyr. at-kų kuopelės pirm.), Juodišius (sekr.), Juknevičius (spaudos plat.) ir Matusa (jaun. at-kų kuop. pirm.).

Mokytojų seminarijos kuopos pirmininku išrinkta Ona Brazytė. Tai pirmoji Marijampolėj kuopos pirmin. mergaitė; Al. Sirutis — vice-pirm. ir vyrų r. ved., P. Venclovaitytė — sekr., E Poliakovaitė — spaudos plat. ir Botyriūtė — merg. r. ved.

Marijonų vienuolyno kuopos pirm. J. Rakickas, Vaičiulionis Pr. — sekr. ir L. Povilonis — knygininkas.

Eucharistininkų sekcija taip pat puikiai veikia. Išrinkta nauja vadovybė.

Vilkaviškiečiai dirba. Išrinko naują vadovybę — A. Sirutį — pirm., I. Barščiauskaitę — vice-pirm., J. Daniliauską — sekr., M. Statkevičaitę — archiv. ir B. Grakauską — iždin. Valdyba išdirbo šiems mokslo metams veikimo planą — deklaraciją.

Raseinių gimnaziją baigė šie ateitininkai: D. Bivainis, P. Jasiulytė, R. Juknytė, Al. Masaitis, P. Padalskis, S. Pupkus ir Z. Vrubliauskaitė.

„Ateities" raseiniečiai parsisiųsdina 60 egz., „Židinio" 25 egz. „Naujosios Vaidilutės" 30 egz.

Danutei Lipčiūtei, Kauno mergaičių gimnazijos at-kių kuopos pirmininkei, dėl jos mylimos motutės mirties reiškia užuojautą Centro Valdyba, Kauno rajono Valdyba ir „Aušros" kuopa.

Kauno rajone at-kų judėjimas jau prasidėjo. Spalių 13 d. įvyko gausingas sus-mas, kuriame nauju pirmininku išrinktas Simas Miglinas, atsisveikinta su senuoju pirmin. A. Šerkšnu. Į sus-mą atsilankė ir sveikinimo kalbą pasakė c. v-bos pirmininkas Laučka.

Sim. Daukanto Mok. Sem. at-kų kuopos valdybon išrinktas J. Vaičeliūnas — pirm., J. Žilionis — vice-pirm., J. Kartenis — sekr., Sim. Miglinas — iždin. ir spaudos platint. ir M. Petrauskas — v-bos narys.

Jezuitų gimnazijos kuopos pirmininku išrinktas K. Ulvidas, buvęs ir pernai tos kuopos pirm.

Aukštesn. Techniko Mok. kuopos valdybon išrinkta K. Varkalys — pirm., K. Vilniškis — vice-pirm., J. Sabalys — sekr., J. Tilindis — iždin., J. Steikūnas — knygin. ir spaudos plat.

Merg. Mokytojų Sem. kuopos pirmininke išrinkta L. Gerasimavičiūtė, vice-pirm. — M. Paltanavičiūtė, sekr — K. Kazlauskaitė, iždin. — M. Didikaitė ir archyv. — St. Janauskaitė.

„Pavasario" Aukštesn. Komerc. Mok. kuopos valdybą sudaro: A. Sabaliauskas — pirm., B. Bokaitė — vice-pirm., Vt. Kurgonas — I sekr., Cegelskaitė — II sekr., Marčiulaitis — iždin. ir spaudos platin. ir Jeserskaitė — v-bos narys.

Centro V-bos sekretorius J. Gratkauskas ir eucharistininkų r. ved. A. Masionis aplankė Kauno „Pavasario" Aukšt. Kom. m. kuopą. Visuomeninkų r. ved. Ant. Naudžius aplankė Pasvalio ir Biržų kuopas.

Ir jaunieji kruta. Malėtų kuopa, kurios pirmininku yra K. Steponėnas, persiskyrė į dvi kuopeles — mergaičių ir bernaičių. Mergaičių kuopelei vadovauja Ap. Diveikytė, o bernaičių — Al. Narkevičius.

Kas gi Aukštadvary? Ten mūsų jaunieji draugai gana gražiai po vasaros atostogų dirba, vadovaujami pirmininko Jono Voverio.

Ir vėliavas siuva? Vilkijos kuopa siūdinasi sau naują vėliavą. Kuopai vadovauja Alb. Sirtautas.

Kražių kuopai vadovauja šie asmens: pirmin. K. Kojelis, vice-pirm. — E. Kojelytė, sekret. — Vl. Šimaitis, iždin. — J. Valentiejus ir knygin. — A. Rocevičius. „Ateitį" platina K. Razminas.

Veikimo planą šiems metams sudarė ir c. v-bai prisiuntė Linkuvos kuopos valdyba, kurią sudaro pirmin. J. Požemeckas, vice-pirm. K. Grigaliūnas, sekret. P. Drabišius, archiv. J. Vinkelis, iždin. A. Misevičius ir nariai: M. Mišeikaitė ir A. Gruzdas. Laikraštėlio „Atžalos" redaktorum išrinktas K. Gasparavičius. Kuopai šiemet sukanka 10 metų nuo įsisteigimo.

Minėjo mirusį. Šakių kuopos š. m. rugsėjo 15 d. susirinkime a. a. ltn. K. Mailos, buv. kuopos nario, 5 metų nuo mirties sukaktuvių proga laikyta paskaita apie velionies gyvenimą ir pa-

sakyta keletas kalbų. Naują kuopos valdybą sudaro: Pr. Gailiūnas — pirm., J. Pažereckas — vice-pirm., M. Sutkaitytė — sekret., J. Steponaitis iždin. ir M. Gailiūnaitė — archiv.

Panevėžio rajono pirmin. išrinktas Kazys Meškonis, sekretorium — K. Grigaliūnaitė.

Panevėžio gimn. I kuopa į naują valdybą išrinko J. Domaševičių —pirm., P. Niauronytę — vice-pirm., P. Kimbrį — iždin., Vl. Merkį — sekret. ir Rindzevičiūtę — nariu.

II kuopos valdybą sudaro: J. Klevečka — pirmin., A. Mykolaitytė — vice-pirm., Vl. Sližys — sekret., Vyt. Karazija — iždin. ir Em. Žemaitytė — kronik.

Kupiškų V-bon išrinkta Alb. Petronis — pirm., Dom. Puodžiūnaitė vice-pirm., St. Jakubauskaitė — sekr., St. Dūdaitė— iždin. ir B. Likas — knygin.

Pasvalyje pirmin. — Pr. Gaigalas, vice-pirm. St. Povilavičius, sekr. — St. Markevičiūtė, iždin. — E. Tubelytė ir knygin. — A. Šeškevičius.

Kaišiadorių kuopos v-bą sudaro E. Arbačiauskas— pirm , A. Bajoraitė, M. Kazlauskaitė, Vyt. Kiaučiūnas ir Pr. Grinkevičius.

Panevėžio mokyt. seminar. kuopai vadovauja šiokia v-ba: Pr. Rudinskas — pirm., A. Kisielis — vice-pirm., F. Vilytė — sekr., J. Sadzevičius — iždin., ir Pr. Valeckaitė — merg. kuop. pirmininkė.

Į naują valdybą Seinai—Lazdijai išrinko pirmin. J. Šukį, vice-pirm. Vl. Kukučionį, sekr., A. Patocką, iždin. L. Zdančių, knygin. V. Pavasarytę ir archiv. Br. Lukšaitį.

Šiaulių mokyt. seminarijos kuopa į naują valdybą išrinko pirmin. F. Gelumbauską, vice-pirm. J. Paulauską, sekr. J. Domeiką, iždin. Briedytę ir nariu K. Kondrotaitę.

Prienų kuopai vadovauja pirm. B. Ligeika, vice-pirm. P. Gvazdauskas, sekr. K. Širvaitis, iždin. G. Astrauskaitė ir knyg. A. Kizevičiūtė.

Zarasų kuopos valdybą sudaro Br. Šukys — pirm., J. Silickas — vice-pirm., K. Diedinis — sekr., J. Šakalytė -- iždin. ir St. Barzdaitė — knygin.

Šakių kuopa į naują valdybą išrinko Pr. Gailiūną—pirm. J. Pažerecką — vice-pirm., M. Sutkaitytę — sekr., J. Steponaitį — iždin., M. Galiūnaitę — archiv.

Gruzdžiai gyvuoja. valdybą išrinkoJ. Labuką — pirm., P. Jucių — vice-pirm., Br. Kvedarą — sekr., Pr. Januška iždin., J. Petrulį — knyg.

Tai pirmoji kuopa, kurios v i s i nariai šiemet pirmieji užsiprenumeravo «Ateitį».

Telšių dvas. sem. kuopos v-bą sudaro V. Martinkus — pirm., J Mika — vice-pirm., J. Juknevičius — sekr., J. Ilskis— iždin. ir P. Patlaba knyg.

Ušpalių kuopai vadovauja J. Grigaliūnas (pirm.), V. Mozūra (vice-pirm.), V. Černytė (sekr.), A. Česonytė (iždin.) ir E. Rudminaitė (knygin.).

Prienuose spalių 13 d. kuopos susirinkimas buvo skiriamas specialiai Vilniui paminėti. Paskaitą laikė stud. Lapšys. Su juo kartu buvo nuvykęs ir buvęs C. V-bos narys, dabartinis at-kų namų reik. ved. Ant. Marčiulynas.

Kėdainių kuopa šiais metais turi šitokią valdybą: St. Navicką — pirm., V. Slanulytę — vice pirm., St. Urbelį — sekr., J. Vainauską — iždin., J. Adomavičių — archiv. Revizijos kom. pirm. išrinktas Br. Sereika.

Antalieptės vid. mok. kuopos v-bon išrinkta V. Karaliūtė — pirm., L. Prakelis — vice-pirm., J. Dambrauskaitė—sek., D. Kiela — knyg., P. Kesylis — iždin.

Švėkšnos kuopos v-bos šitoks sąstatas: K. Salys — pirm., B. Serapinaitė — vice-pirm., J. Plačas — sekr., B. Norvilaitė — iždin., Pr. Juozapavičius — knyg.

Minėjo Vilnių Lazdijų kuopa spalių 9 d. minėjo Vilniaus užgrobimo sukaktuves. Į susirinkimą buvo pakviesti gimnazijos mokytojai, valdininkai bei inteligantai ir moksleiviai neateitininkai. Paskaitą, kurioj buvo nagrinėjami Vilnių liečiantieji klausimai, laikė mokytojas A. Lėvanas. Meno dalį užpildė M. Maclauskaitė ir A. Sakalauskaitė.

Kas naujo Utenoj? Išrinkta nauja kuopos v-ba šitokiam sąstate: pirm. V. Maželis, vice-pirm. J. Gimžauskas, sekr. St. Ramoškaitė, ižd. Alb. Repšys ir knyg. E. Daunytė.

Sušaukti du visuotiniai sus-mai Pirmame paskaitą laikė stud. J. Karpavičius, antrame — kun. P. Rauda

Kuopos v-ba pasiryžus suruošti pasaulėžiūros kursus.

Kas girdėti Rygoje? Palydėję vasaros svajones į praeitį rygiečiai-tės pirmame susirinkime (spalių 13 d.) išrinko naują vadovybę iš šių asmenų: J. Gaižauskas — pirmininkas, J. Bakanas — vice-pirmin., O. Jankauskaitė — sekret., J. Ševelinskas — kasininkas, A. Marijošaitė — knygininkė, ir K. Sėlickaitė — korespondentė. Mergaičių kuopelės pirmin. — M. Janonytė, abstinentų sekc. — M. Poškevičiūtė ir revizijos komisijos pirmin. — O. Šukytė. Į pirmąjį mergaičių susirinkimą atsilankė abiturientės F. Velavičiūtė ir J. Karvelytė ir pasakė prakalbėles. Šiemet kuopelė padidėjo naujų narių skaičiumi ir tikimasi turėti gražų veikimą. Abstinentų sekcija pirmą sus-mą turėjo spalių m. 13 d. Sekcija šiuo metu turi 20 narių.

Rygos kuopai š. m. gruodžio m. 7 dieną sukanka 5 metai nuo įsisteigimo.

Pirmieji išdirbo eucharistininkų veikimo planą Biržų eucharistininkai, kuriems vadovauja valdyba: J. Kavaliūnas, — pirmin., Z. Paliulionytė — vice-pirmin., Sab. Romašauskaitė sekret. ir J. Merkelis.

Koresp.

Ką šneka ateitininkų spaudos administratorius?

— Papratimas — antroji prigimtis, — tariau aš, užkliuvęs į Ateitininkų didingus Rūmus ir atsitiktinai užėjęs į at-kų spaudos administraciją, kur mane smalsumas vėl atvedė pasižiūrėti, kokių joje yra įvykę permainų po užpernai metų.

— Gera prigimtis, — atsakė juokdamasis adm-rius, — kad kaip tas čigonas «kas penkti metai prie langelio», taip tamsta vos po dvejų metų — adm-joje!

—Geriau vėliau negu niekad.—Bent skirtumas dabar lengva pastebėti. Matau, kad ne tik mūsų rūmai kasdien gražėja, bet ir p.administratorius visai «prašmatniai» įsitaisęs savo «rezidencijoje».

— O kaip Tamsta manai? Ar administracija yra tam, kad joje grybai augtų? Turim atskirą kambarį Rūmuose, du stalu, keturias kėdes, pasieniais lentynų «Ateičiai», «Židiniui» ir «N. Vaidilutei» sukrauti, spintą, šviesų langą, visokių kvapų iš virtuvės (kuri yra po apačia, požemy) — tai ko mums daugiau betrūksta?

— Na, jeigu jau šitaip čia viskas atrodo, tai «Ateičiai» tur būt, labai gerai sekasi! — neiškenčiau nepastebėjęs.

— Ir taip ir — ne... — atsakė adm-rius. Aš čia skiriu dvi tamstos menamo mūsų darbo sėkmingumo puses. Viena bus — žurnalo skaitytojai, antra — jo medžiaginė būklė. Skaitytojų, tiesa, mes turime apsčiai — daugiausia iš visų kitų moksleivių — ir iš viso Lietuvoje leidžiamų — žurnalų, nes, kaip T. jau pastebėjai, šiandien «Ateitis» savo turiniu visai patenkina daugumą savo skaitytojų ir yra jų mėgiama. Čia, žinoma, jau Redakcijos nuopelnas. Bet piniginiai žurnalo reikalai yra nepavydėtini...

— O kodėl?—paklausiau. — Juk turint iki valiai skaitytojų turėtų užtekti ir žurnalui pinigų.

— Žinoma, tikrumoje taip ir turėtų būti, — tęsė toliau p. adm-rius, — bet praktikoje to nėra. Del to, kad mūsų skaitytojų daugumas yra moksleiviai. Jie «Ateitį» dažniausiai ima per vietines ateitininkų kuopas, kurioms, jeigu išsirašo tiek egzempliorių, kiek jų kuopoje esama narių, «At.» metams tekaštuoja po 6 lt. (pusm. 3 lt.). Kur ne visi kuopos nariai skaito, tenai kaštuoja 8 lt. metams (pusm. 4 lt.). Bet kuopos labai dažnai nereguliariai už gaunamą «At.» atsiskaito, o kartais net nuostolių padaro... Tiesa, rodos, turima reikalo su sąmoningais prenumeratoriais, sąmoningais platintojais, o vis delto adm-jai tenka nukęsti ir gana, nes nevisuomet to sąmoningumo užtektinai iš jų pusės parodoma. Tokiomis sąlygomis, mums, niekuomet iš niekur «trąšų» (imant šiandienine prasme) negavusiems

ir negaunantiems, be abejo nelengva dirbti. Tamsta juk pastebėjai, kad mes ligšiol negalime įvykinti savo noro leisti kasmet ne po aštuonis, bet bent po dešimt «Ateities» sąsiuvinių tokio puslapių skaičiaus kaip dabar. Kas iš to, kad Redakcija įstengia ir pajėgia «Ateitį» įdomią padaryti ir raštų medžiagos užtektinai parūpinti, kai Adm-ja, stigdama pinigų ir dar gerokai skolų turėdama, neišgali daugiau kaip 8 sąsiuvinius išleisti.

— Bet šičia p. adm-rius jau per daug nusiskundi: juk faktinai jau šiemet bus pridėta net trys «Ateities» sąsiuviniai, nes kas mėnuo juk duodate su «Ateitim» po «Gamtos Draugo» priedą, — pastebėjau.

— Tai tiesa, iš dalies tai jau yra mūsų Adm-jos — gerų norų įrodymas, o kuopos — mūsų gausingiausi pr-riai — savo pareigas Adm-jos atžvilgiu ar daug rūpestingiau atlieka? — neiškentė vėl neprikišęs p. adm-rius. — «Gamtos Draugas», girdėti, yra skaitytojų mėgiamas, bet jisai Adm-jai kaštuoja 2000 su viršum litų per metus extra. Ir tai dar, dėkui mūsų garbės pirmininkui p. prof. Pr. Dovydaičiui, kurs leidžia pasinaudoti tam priedui rinkiniu ir visu savo, kaip to priedo redaktoriaus, triūsu. Priešingu atveju mes to priedo leisti jokiu būdu netesėtume.

— O kaip sekasi «Naujajai Vaidilutei»?

— Aš nežinau. Čia jau mergaičių „karalystė“ ir, jos leidimu ir adm-mu jos pačios rūpinasi.

— Bet man rodos, kad „N. Vaid.“ yra leidžiama paraleliai „Ateičiai“, t y. taip pat taikoma moksleiviams.

— Taip, bet čia...

— Ką? — paklausiau, pastebėjęs lyg p. adm-riaus nenorą baigti savo sakinį.

— Kad man mergaitės visą čiuprą nuraus...

— Už ką?

— Ogi kai pasakysiu, kad mes turime du vienodo tikslo, bet ne abu būtino reikalo, žurnalus, nes „N. Vaidilutė“ iš tikrųjų yra paraleliai „Ateičiai“ leidžiama. Tik paskyrimas, esą, ne tas: „Ateitis“—„berniukams“, o „N. Vaid.“ — „mergaitėms“... Žinoma, jeigu mes turėtume išteklių ik valiai — galėtume leisti ir dar kelis žurnalus...

— Betgi, kiek pastebėjau, „Ateitis“ „antifeministiškai“ niekados nebuvo nusistačiusi, — tariau aš.

— Kurgi čia prieš gerą daiktą nusistatysi, juo labiau, kai mes žinome, kad „Ateitis“ vistiek yra visos, be skirtumo lyčių, katalikiškos — ir iš viso moksleivijos mėgiamiausias žurnalas. Del to mes „Ateityje“ mielai svarstome ir „vyriškus“ ir „moteriškus“ reikalus.

— Na, tai tada dar kitur, kad ir „N. Vaidilutėje“, nėra ko apie tuos pačius reikalus rašyti, — samprotavau aš.

— Tss! ne taip balsiai... Dar, ko gero, ir pačiam klius, kad imi kalbėti, gal būt, prieš mergaičių emancipacijos „svarbiausią argumentą“... Tada ir pati „N. V.“ būtų nereikalinga...

— Bet toks dvilypumas, imant medžiagiškai, tur būt, sunku pateisinti, — teiravausi aš.

— Aš tai jau anksčiau pastebėjau, bet dar pareikšiu savo nuomonę: tuos pačius tikslus turint prieš akis, einant į tuos pačius skaitytojus nėra prasmės ir reikalo kartoti ir mėgdžioti vienas kitą tuo ar kitu būdu. Tai gaišina tiktai energiją, laiką ir pinigus, o reikiamo tikslo nepasiekia. Rodos, į šitą nenormalią padėtį ketina įsikišti Vyriausioji Federacijos Valdyba. Palauksim, pamatysim, bet man rodos, kad čia reikia kas nors padaryti.

Pastebėjęs p. adm-riaus nenorą daugiau apie tai kalbėti, vėl grįžau prie „Ateities“.

— O kokios tolimesnio Tamstos darbo perspektyvos?

— Manau — neblogos. Aš vis dėlto manau, kad kuopos nenorės visą amžių su manim kariauti — prieisim gi mes kada nors ir prie normalių santykių, prie korektiško atsiskaitymo. Be to, man teikia vilties ir būsimieji metai, nes aš manau, kad su naujais metais susiras ir daugiau energijos pas mano talkininkus platintojus kuopose ir iš viso ateitininkuose, nes jie geriausiai supras, kad adm-ja yra tik jų darbo reguliuotoja, jų pastangų realizuotoja. Žinomas daiktas, kad mums svarbu kuo daugiausia pr-rių turėti ir nemoksleivių. Aš mačiau gražias platintojų pastangas čia pernai ir šiais metais ir manau, kad dar geresnių darbo rezultatų susilauksime būsimaisiais metais. Žodžiu, aš tikiu, kad moksleiviams jų žurnalo ateitis rūpi ne mažiau, kaip kad administracijai.

— Tai tamsta, p. adm-riau, savo darbe esi optimistas! — prabilau, matydamas rimtą, bet besišypsančią adm-riaus «miną».

— Būdamas ateitininkas, aš negaliu būti pesimistas, ir manau, kad juo nebus nė vienas tikras ateitininkas. Jau tiek nuėję ateities kelio, mes neturėtume net būkštauti, kad mums kas nors nepasiseks. Mes kupini jėgų, gaivinančių jėgų.

Padėka.

Ateitininkų kuopoms, širdingai sveikinusioms mus taip svarbių ir atsakingų pareigų ėjimo pradžioje, negalėdami padėkoti kiekvienai atskirai, šiuo reiškiame širdingiausią ateitininkišką padėką. Mums ypatingai malonu eiti savo pareigas, nes jaučiame už savęs taip galingą idėjos draugų armiją. Bendromis jėgomis dirbkime savo užsibrėžtąjį darbą ir drąsiai ženkime laimėjimų keliu.

Moksleivių Ateitininkų S-gos Centro Valdyba.

Redaguoja Redakcinė Komisija.

Spaustuvė «MENAS» Kaune, Laisvės al. 70. Tel. 28-00. Karo cenzūros leista.